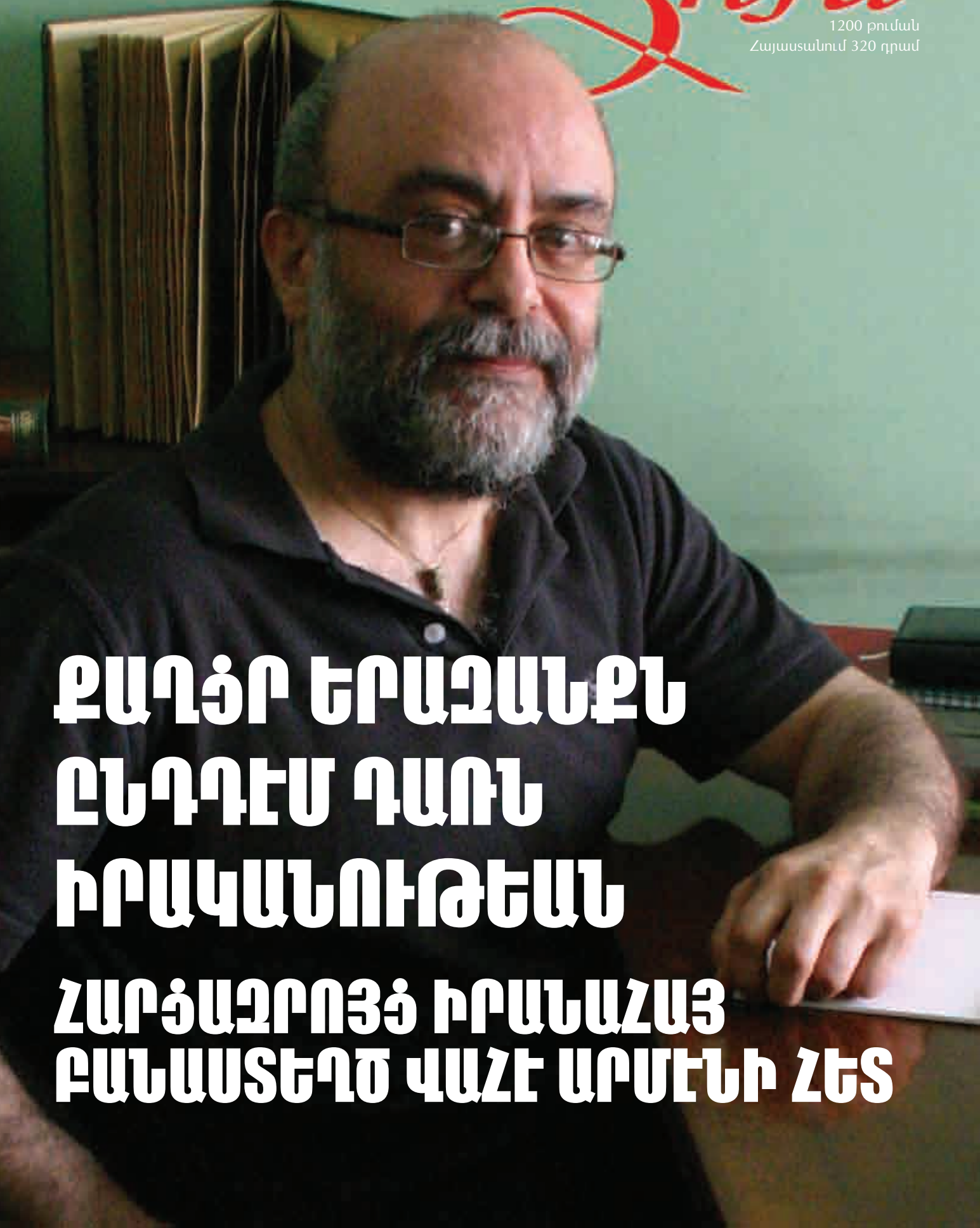

Մշակութային և Հասարակական
Երկարաթափերը
Յոյս
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

**ՔԱՂՅՐ ԵՐԱԶԱՆՔՆ
ԸՆԴԴԷՄ ԴԱՌՆ
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐՅԱԶՐՈՅՅ ԻՐԱՆԱՀԱՅ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՅԷ ԱՐՄԷՆԻ ՀԵՏ**

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 Աւելի շատ հայեր են լքում Սիրիան Սիրանոյշ Գեւորգեան
- 3 Նոր Զուլայի վանքի գողութեան համար դատուել են երկու հայեր
- 4 Արձագանք՝ Օքաման եւ Genocide տերմինը Քարմեն Ազարեան
- 6 Մեծամորի նոր ատոմակայան թե՛ այլընտրանքային լուծումներ Արիս Ղազինեան
- 15 Արա Օջականի «Հայրենիքը»
- 18 «Փակ շուկա»-ն կորցրել է իր կամարներից մի քանիսը Սիրանոյշ Գեւորգեան
- 19 Շանթ Բաղդամեանը՝ Ֆիզիկայի դոկտոր
- 20 Ֆելիստ Վարինիի հրաշալի ճարտարապետությունը
- 22 Սել խոռոչներ Արման Տէր Ստեփանեան
- 24 Մարզանք Արման Տէր Ստեփանեան

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկչաբաթաթերթ

6-րդ սարի, քիւ124, Մայիս 13, 2012,
1200 քուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8 **Հարցազրոյց իրանահայ բանաստեղծ Վահէ Արմէնի հետ**
- 8 Զաղրք երազանքն ընդդէմ դառն իրականութեան
- 10 Վահէի պատշգամբից
- 11 Բանաստեղծություններ «Երբ անձրեւի, կը գնանք» գրքից
- 12 Գրքերի շապիկները

Պ ա ր ս կ ե ր ե ն ք ա ժ ի ն

2	Այս համարի պարսկերէն էջերում		Մարինա Օսատչեւա		ազատ առեւտրական կենտրոն
3	Հիլարի Զինտոնի այցը Հայաստան	6	Մուլաի «Մասնաւի»-ի պատումների երրորդ հատորը հայերէնով	13	Արտագաղթը՝ Հայաստանի դժարությունների բուն պատճառը Ռեզա Զեյդարի
3	Պատերազմի վտանգը Կովկասում	7	Թեհրանահայ բնակչության պատմության համառօտ ակնարկ		
4	Բահրամ Ամիրահնադեան		Մոհամմադ Ռասուլի		
	Ամենամեծ սփիւռքը. Հայերը Ռուսաստանում	10	Հայաստանում իրանցիների		

<p>Յոյս</p> <p>Հասարակական-մշակութային երկչաբաթաթերթ</p> <p>Արտօնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝</p> <p>Քարմեն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայելեան</p> <p>Գեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմեն Ազարեան</p> <p>Կայք Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարզական Արման Տէր Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելար պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hoosy@inbox.com www.hoosy.com</p>
---	---	--	---

ՍԻՐԻԱԿԱՆ ՃՊՆԱԺԱՄ. ԱԻԵԼԻ ՇԱՏ շԱՅԵՐ ԵՆ ԼՔՈՒՄ ԵՐԿԻՐԸ

Սիրիանոյշ Գեւորգեան

Սիրիայում արդէն մէկ տարուց աւելի չղադարող բռնութիւնների հետեւանքով վերջերս աւելի շատ հայ ընտանիքներ են սկսել Յայաստան գալ: Վերջին շաբաթներին միջինարեւելեան այս երկրում անյապաղ խաղաղութիւն հաստատելու առումով որեւէ լուր չկայ, մինչ միջազգային հանրութիւնը քննարկում է Սիրիայի քաղաքներում եւ գիւղերում արիւնալեղութիւնը դադարեցնելու նպատակով ռազմական միջամտութեան տարբերակը:

ՀՀ սփիւռքի նախարարութեան մամուլի եւ հասարակայնութեան հետ կապերի վարչութեան պետ Թեւոս Ներսիսեանն «Արմենիա-Նաու»-ին ասում է, որ վերջին մի քանի շաբաթների ընթացքում մօտ հարիւր ընտանիք է եկել Յայաստան: Սակայն նա շեշտում է, որ դրանք այն ընտանիքներն են, որոնք իրենց դիմել են: «Մենք ոչ բոլորի տւեալներն ունենք, շատերը գալիս են եւ բարեկամների մօտ են մնում», - ասում է նա: Սիրիայում անցեալ տարի կառավար-

ական ուժերի եւ ապստամբների միջեւ սկիզբ առած բախումները ոչ մի կերպ չեն դադարում՝ նոյնիսկ միջազգային հանրութեան կրակը դադարեցնելու շարունակական կոչերից յետոյ: Այդ բախումների հետեւանքով, ՄԱԿ-ի տւեալներով, արդէն 13.000-ից աւելի մարդ է զոհուել: Արեւմտեան տէրութիւնները իրավիճակի շիկացման պատասխանատու են համարում Սիրիայի նախագահ Բաշար ալ Ասադին, իսկ Ռուսաստանն ու Չինաստանը կողմ են Ասադի ռեժիմի վերականգնմանը՝ լաւագոյն դէպքում մեղադրելով թէ՛ իշխանական եւ թէ՛ ընդդիմադիր խմբակցութիւններին՝ Սիրիայում ծաւալած բռնութիւնների համար: Երեքշաբթի (Յունիս 5) պաշտօնական Դամասկոսը յայտարարել է մի քանի պետութիւնների դիւանագետների՝ երկրից վտարելու մասին: Սիրիայի կառավարութեան այդ որոշումը վերաբերում է Սիւացեալ Նահանգներին, Մեծ Բրիտանիային, Ֆրանսիային եւ Թուրքիային, որոնք վեր-

ջերս որոշում էին ընդունել վտարել իրենց երկրներից Սիրիայի բարձրաստիճան դիւանագետներին, այդ թւում՝ դեսպաններին: Արեւմտեան ութ երկրներ որոշել էին վտարել սիրիացի դիւանագետներին Մայիսի 25-ին Սիրիայի Հուլա բնակավայրում իրականացւած կոտորածի պատճառով, երբ սպանւեց 108 մարդ, այդ թւում՝ 49 երեխայ եւ 34 կին: ՄԱԿ-ը եզրայանգել է, որ սպանութիւնները կատարել են Սիրիայի կառավարական զօրքերը: Սփիւռքի նախարարութեան պաշտօնեան ասում է Սիրիայի հայերից շատերը նախընտրում են գնալ հարեւան Լիբանան, ինչպէս նաեւ եւրոպական երկրներ: «Լիբանանում հայութիւնը կայուն է, ուժեղ է, շատերն ապաստան են գտնում հէնց այնտեղ: Հայաստան համեմատաբար աւելի քիչ են գալիս, գիտենք, որ Հայաստանը ծաղկուն շրջան չի ապրում այժմ, խնդիրներ կան... Բայց այն ընտանիքները, որոնք գումար ունեն, գալիս են, Հայաստանում բնակարան են

Ն. ԶՈՒՂԱՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂԱՐԱՆՔՈՎ ԴԱՏԱԴԱՐՏԻՒԷԼ ԵՆ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ

զնուն: Կը մնա՞ն այստեղ, թե՞ ոչ՝ նրանց խնդիրն է: Սիրիայի մեր համայնքն ամենակայուններից, ամենայաջողակներից էր, շատերը բիզնես ունէին, կապեր... Ցաւալի է, որ Սիրիայում կատարուում է այդ ամէնը»,- ասում է Ներսիսեանը: Սփիւռքի նախարարութեան տւեալներով՝ Սիրիայում ապրում է 50 հազարից աւելի հայ: «Մենք այդ թի մէջ չենք ներառում քրդախօս, արաբախօս, կաթոլիկ հայերին, որոնց հետ շփումն ակտիւ չէ: Եթէ նրանց էլ ներառենք, կը ստացւի, որ 100 հազարից աւելի հայեր են ապրում Սիրիայում»,- ասում է Ներսիսեանը: 21-ամեայ Մեղրիկ Զայիթեանը Զայաստան է եկել մօտ երեք ամիս առաջ մօր, քրոջ եւ հօր հետ: Զայիթեանը «Արմենիա-Նաու»-ին պատմում է, որ Զալեպում (հայութիւնն աւելի շատ կենտրոնացած է այս քաղաքում), որտեղ ապրում էին իրենք, այլ վայրերի համեմատութեամբ իրավիճակը մի փոքր աւելի հանդարտ էր: Սակայն նրա խօսքով՝ իրենց Զայաստան գալուց յետոյ տեղի ունեցած պայթիւնի հետեւանքով գոհւել էր իր մօր բարեկամը: «Իսկ նախքան մեր գալը կրկին պայթիւնի հետեւանքով գոհւեց իմ ընկերներից մեկը՝ [Սիրիայի բանակի] հայ զինծառայող Վիգէն Զայրապետեանը»,- պատմում է նա: Զայիթեանի ընտանիքին Զայաստանում օգնում է սիրիահայ մօրեղբայրը, որը վաղուց է տեղափոխուել Զայաստան: Նա այժմ աշխատում է մօրեղբօրը պատկանող մանկական հագուստի խանութում, սակայն կամենում է շարունակել կիսատ թողած ուսումը, բայց ոչ թէ Զայաստանում, այլ արտերկրում: Ուսումն աւարտելուց յետոյ Զայաստան կը վերադառնա՞, թե՞ ոչ՝ Զայիթեանը դժարանում է ասել:

Աղբիւր՝
www.armenianow.com

Քիչ ուշացումով ստորեւ հրատարակում ենք Սպահանի հայոց թեմի կողմից հրատարակւած հաղորդագրութիւնը, որը տեղեկացնում է Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքից անցեալ տարի կատարւած կողոպտուի մեղադրեալների դատավարութեան մասին: Հաղորդագրութեան համաձայն երկու հայեր դատուել են, որոնցից մէկը դատապարտուել է բանտարկութեան ու տուգանքի, իսկ միւսը՝ միայն տուգանքի: Նրանց անունները եւ ազատագրկման ու տուգանքի ստոյգ չափը եւս չի հրապարակուել:

ՄՂԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ՀԱՐՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սիրելի Զայրեանակիցներ՝

Շուրջ եօթը ամիս առաջ՝ 2011 թւականի Դեկտեմբերի 11-ի թւակիր հաղորդագրութեամբ, մեր Թեմի ժողովրդին իրազեկել էինք Ս. Ամենափրկիչ Վանքի թանգարանից գրչագիր մատեանների 5 պատառիկ էջերի սրբապատկերների եւ երկու նկարչութիւնների գողութեան եւ դրանց վաճառքի մէջ ամբաստանող անհատների ձերբակալման մասին, որոնք նախնական հետաքննութեան աւարտից յետոյ մինչեւ իրենց դատավարութիւնն ու դատավճռի հրապարակումը, ազատ էին արձակուել իրենց կողմից իսկ ներկայացուած երաշխիքների դիմաց:

Այժմ տեղեկացնում ենք հանրութեանը, որ թւականիս Մայիսի 6-ին տեղի ունեցաւ երկու հայ անհատների՝ սոյն թղթածրարի առաջին եւ երկրորդ կարգի ամբաստանեալների դատավարութիւնը Սպահանի դատարանի պատկան ատեանում, որին իբրեւ հայցւոր ներկայ են եղել Սպահանի Զայոց Թեմի Թեմական Խորհրդի ներկայացուցիչը եւ լիազօրւած փաստաբանը եւ դատարանին են յանձնել ամբաստանեալների դէմ Թեմական Խորհրդի գանգատի եւ դրան հիմնաւորող փաստարկների բնութագիրը:

Ըստ դատարանի մի քանի օր առաջ հրապարակած դատավճռի, առաջին կարգի ամբաստանեալը Սպահանի Ս. Ամենափրկիչ Վանքից գողացել է՝ երկու նկարչութիւններ եւ մագաղաթեայ ու թղթեայ գրչագիր մատեանների նկարագարող հինգ էջեր եւ դրանք վաճառելու նպատակով յանձնել է երկրորդ կարգի ամբաստանեալին:

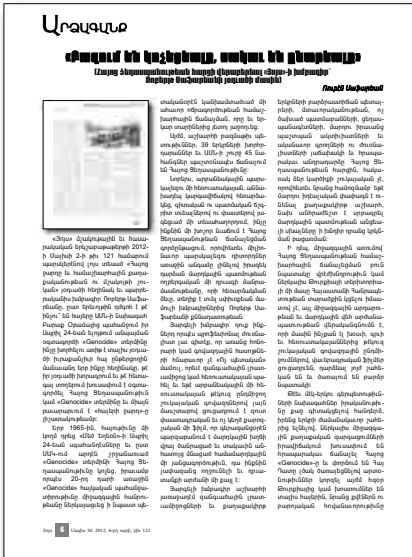
Դատական ատեանը քննելով դատական թղթածրարը, կատարւած հետաքննութիւնները, ամբաստանեալների արտայայտութիւնները՝ հետաքննութեան նախնական փուլերում, կարգապահական մարմինների զեկոյցներն ու առկայ փաստերը, ամբաստանեալների յանցանքը ապացուցուած է յայտարարել՝ նրանից առաջին համար սահմանելով բանտարկութեան եւ դրամական տուգանքի, իսկ երկրորդի համար դրամական տուգանքի պատիժները:

Նկատի ունենալով, որ սոյն դատավճիռները ենթակայ են բողոքարկման, առայժմ այլ մանրամասնութիւններ չենք կարող հրապարակել: Աւելացնենք, որ Խորհուրդս իր փաստաբանի միջոցով պաշտօնական հայց է ներկայացրել նաեւ երրորդ պարսիկ անհատի կապակցութեամբ դատախազութեան կողմից հետաքննութիւնը կասեցնելու հանգամանքները պարզելու ուղղութեամբ:

Սպահանի Զայոց Թեմի Թեմական Խորհուրդ
26 Մայիս 2012

ԱՌԱԿՍ ՉԻՆՉ ԿԸ ՅՈՒՅԱՆԷ ԿԱՍ ՕՔԱՄԱՆ ՈՒ «GENOCIDE» ՏԵՐՄԻՆԸ

Քարտեզ Ազարեան

«Յոյս»-ի 123-րդ համարի առաջին էջերում լոյս տեսած «Բազում են կոչեցեցաք, սակայն են ընտրեցաք» վերնագրի տակ պրն. Ռուբեն Սաֆարեանի ստորագրությամբ յոթևածը, որն իր հերթին անդրադարձ է նոյն թերթի համար 121-ում խմբագիր Ռոբերթ Սաֆարեանի պարսկերեն բաժնունդ տպագրած «Հայոց կոտորածը եւ միջազգային քաղաքական ու մշակութային շուկան» յոթևածին, մտածելու լուրջ առիթ է տալիս:

Նախ՝ հարկ է նշել, որ «Բազում են կոչեցեցաք եւ սակայն են ընտրեցաք» (Բազում են կանչվածները եւ քիչ են ընտրվածները) վերնագիրը Աստուածաշնչեան «Վասն վարձկանության մշակացն» առակի վերջին, եզրակապիչ նախադասության մի մասն է, ուր ասուում է՝ «Այսպես եղիցին յետինք առաջինք, եւ առաջինք՝ յետինք, զի բազում են կոչեցեցաք եւ սակայն են ընտրեցաք»։ (Այսպես կը լինեն վերջինները առաջիններ եւ առաջինները՝ վերջիններ, որովհետեւ

տեւ բազում են կանչվածները եւ սակայն են ընտրվածները:) Թէ նշված առակից վերցրած այս նախադասութիւնը ի՞նչ կապ ունի յօդածի բովանդակութեանը, այնքան էլ մասստիս համար պարզ չէ, ենթադրում են, որ ուզում է ասել՝ խմբագիր կոչւողները շատ են, բայց «ընտրեցաք» քիչ են, սա լոյս ենթադրութիւն է: Այս դէպքում հեղինակը, զոնէ պիտի պարզ ու յստակ արտայայտէր իր պատկերացումը կան ակնկալիքը՝ «Ընտրեցաք» խմբագրից, եթէ ոչ՝ այս յօդածի ընթերցողը կարող է մտածել, որ յօդածագիրը հարցակցանի տակ է տանում ոչ միայն Ռոբերթ Սաֆարեանի տւեալ հայեացքները կան յօդածի բովանդակութիւնը, այլ՝ ողջ անձը, մի բան, որը կարող է արժեզրկել եւ անձնական թշնամական գունաւորում տալ ցանկացած ազնիւ շարժառիթով գրած քննադատութեանը: Չմոռանանք անդրադառնալ նաեւ յօդածի վերջաբանին՝ «Յիշատակը բիրաւոր նահատակաց օրհնեալ եղիցի: Ամէն:» Ասես թէ ողջ շարադրանքը մի աղօթք է, սրբազան խօսք, որի հաւաստիութեանը կասկածելը սրբապղծութիւն կը լինի: Սրանով հեղինակը, մի տեսակ, ընթերցողին ի սկզբանէ զրկում է ազատ ու անկաշկանդ մտածելու եւ առկայ տեսակետերի մասին իր անաչառ եզրակացութիւնը անելու իրաւունքից, մի բան, որն ըստ իս՝ հեղինակի մեծամտութեան ու յաւակնոտութեան ապացոյցն է:

Ամէն դէպքում, նման կանխակալ դիրքաւորումից խուսափելով, փորձենք երկու յօդածներից վեր հանել բուն հարցը: Ռուբեն Սաֆարեանը հենց սկզբից եւ առաջին

պարբերութեամբ դատաւիտտում է Ռոբերթ Սաֆարեանին (այսուհետ՝ Ռ.Ս.-Ք.Ա.), ասելով թէ՝ «Ռ.Ս.-ը, ըստ երեւոյթին **դժգոհ է թէ ինչո՞ւ են հայերը ԱՄՆ-ի նախագահ Բարաք Օբամայից պահանջում իր Ապրիլ 24-եան ելոյթում անպայման օգտագործի «Genocide» տերմինը, ինչը մտածելու առիթ է տալիս յօդածի իւրաքանչիւր հայ ընթերցողին՝ մանաւանդ երբ ինքը՝ հեղինակը (Ռ.Ս.-ն-Ք.Ա.), թէ իր յօդածի խորագրում եւ թէ հետագայ տողերում խուսափում է օգտագործել Հայոց Ցեղասպանութիւն կան «Genocide» տերմինը, եւ միայն բաւարարում է «հայերի ջարդ»-ը յիշատակութեամբ»: Չզիտես ինչու, թիւրիմացաբար թէ դիտաւորեալ, յօդածագիրը աղաւաղում է միտքը, այն որ Ռ.Ս.-ը պարսկերէնով գրած խնդրոյ առարկայ յօդածում դժգոհութիւն է յայտնել այն փաստից, որ Բարաք Օբաման նախքան ընտրութիւնները խոստանում է Հայոց Ցեղասպանութիւնը պաշտօնապէս ճանաչել, իսկ քէներն ստանալուց յետոյ, ըստ հենց Ռուբեն Սաֆարեանի՝ «խոստումնադրուժ» է լինում... Ակնյայտ է, որ Ռ.Ս.-ը դժգոհում է հայկական հարցի նման չարաչառումներից, եւ մեր ժողովրդի խաբաւծութիւնից, ոչ թէ նրա արդար պահանջից՝ ցեղասպանութիւնը դատապարտելու ուղղութեամբ: Աղաւաղման նոյնպիսի միտում է նկատուում նաեւ այն «դժգոհութեան» մէջ, որը Ռ.Ս.-ը յայտնել է միջազգային լրատամիջոցների կողմից այս հարցը շահարկելու մասին: Եթէ նա բողոքում է այն փաստի դէմ, որ պարսկալեզու արբանեակային ցանցը Հայոց կոտորածին նւիրած իր լուրջ ու վաւե-**

րագրական տեսանիւթի սրտաճն-
լիկ պատկերները ընդմիջում է շո-
կոլադի ու շամպուի գովազդով ու
թեթևալիկ ծիծաղաշարժ պատ-
կերներով, արդեօք դա այն իմաս-
տով է, թէ նա դժգոհ է բուն հաղոր-
դումի՞ց թէ՞ եթերման ձեւից:

Շարունակութեան մէջ հեղի-
նակը Ռ.Ս.-ի մէջ իր համար, ասես,
հակաճառող գտած, ակնարկ է նե-
տում «Յեղասպանութեան» տեր-
մինի գործածութեան պատմակա-
նին եւ հաստատում իբր իր սե-
փական տեսակետը՝ «Genocide»
տերմինի գործածութեան եւ Հա-
յոց ցեղասպանութեան միջազգա-
յին ճանաչման անհրաժեշտու-
թեան մասին: Դեռ աւելին հռետո-
րական ճարտասանութեամբ ու
վերամբարձ ոճով Ռ.Ս.-ին մէկ առ
մէկ յուշում է, որ «Որովհետեւ
աշխարհը այժմ գիտէ, որ Թուրքի-
այի տերիտորիայում, պետական
պաշտօնական որոշմամբ եւ կա-
տարեալ ծրագրաւորմամբ, իր
հազարամեայ բնօրրանից եւ սե-
փական տնից ու տեղից բռնա-
զաղթեցւել են աւելի քան երկու
միլիոն խաղաղ ազգաբնակիչներ
եւ ըստ առկայ ստոյգ տւեալնե-
րի... Այո, այսօր եւս Դեր Ձորեան
աւազուտների ամէն քայլափո-
խում նկատելի են բիւրաւոր նա-
հատակած անշիրիմ մարմիննե-
րի ոսկորները: ...»: Եւ հէնց այս-
պէս յօդաձագիրը, թերեւս, մոռա-
նալով թէ ո՛ւմ են ուղղած իր խօս-
քերը եւ ովքեր են այդ թերթի ըն-
թերցողները, շարունակում է իր
պատմական ակնարկը Մեծ Եղեռ-
նի եւ նրա հետեւանքների մասին,
եւ դիմելով Ռ.Ս.-ին հարցնում.
««Յոյս»-ի խմբագիր Ռոբերթ Սա-
ֆարեան, որտե՞ղ է Թուրքիայի
տարածքում մինչեւ մէկ դար
առաջ ապրող աւելի քան 2 միլի-
ոն աշխատասէր, տքնաջան, օրէն-
քին հպատակ, ստեղծագործ եւ
դարեր շարունակ օսմանեան բռ-
նաճնշումները կրած՝ հայ խաղաղ
բնակչութիւնը, որոնք պէտք է ներ-
կայունս նւագագոյնը դրա եռա-

*պատիկ թիւը կազմէին Թուրքիայի
տերիտորիայում: Ովքե՞ր են օգտ-
ւել եւ տակաւին օգտուում են
նրանց արդար քրտինքով վաս-
տակած գոյքերից»: Այս տողերը
կարդալով ընթերցողին թւում է թէ
որեւէ մէկը, աւելի ճիշտ Ռ.Ս.-ը
հերքել կամ կասկած է յայտնել
Հայոց ցեղասպանութեան եղելու-
թեան վերաբերեալ եւ նրան է
մատնացոյց անում աւազուտների
մէջ մնացած հայ նահատակների
ոսկորները: Եւ այսպէս յօդաձա-
գիրը Ռ.Ս.-ի երեսին շարտելով մի
շարք տեղեկութիւններ հայկական
հարցի եւ հայ-թուրքական յարա-
բերութիւնների վերաբերեալ, իր
յօդաձագն աւարտում է արդէն մեր-
կապարանոց մի յայտարարու-
թեամբ. «...«Հայոց Տարդ»-ը, եր-
բեք աշխարհի լրատւամիջոցների
քաղաքականութեան եւ մշակոյթի
շուկայական առետրամիջոցի չի
վերածուել, այլ գտնուում է մարդկա-
յին արդարութեան ու պատմական
ճշմարտութեան վերականգնման
պայքարի կիզակէտում»:*

Այս բոլորից կարելի է եզրա-
կացնել, որ ըստ երեւոյթին՝ հեղի-
նակին, այսինքն՝ Ռուբէն Սաֆա-
րեանին ընդհանրապէս դուր չի
եկել Ռ.Ս.-ի մօտեցումը այս հար-
ցին, որը թէւ նորութիւն է ոմանց
համար մեր համայնքում, սակայն
Հայաստանում ու ողջ զարգացած
աշխարհում արդէն ծամծուծած թե-
մա է: Այն, որ հայկական հարցը
միշտ էլ օտարների կողմից չա-
րաշահուել է եւ մարդկութիւնը ար-
դիւնքում նոյնիսկ ներկայ գեր-
զարգացած աշխարհում ցեղաս-
պանութիւնների ականատեսն է
լինում, անվիճելի փաստ է: Այդու-
հանդերձ, ըստ երեւոյթին ոմանց
ծեռնտու է գլուխը ձիւնի մէջ խո-
թած մի ժողովուրդ ունենալ, որի՝
պատմութեանն ու մայրենի լեզուին
չտիրապետող երիտասարդը դեռ
զբաղւում է պատերին «Մահ
Թուրքիային» գրելով, առանց
մտածելու թէ ինչո՞ւ, եւ ինտերնե-
տում քւէարկում է յօգուտ «Արա-

րատ» ֆիւմի՝ առանց այն որ այն
դիտած լինի: Իրօք ո՞ւմ է պէտք
իրականութեանը անհաղորդ, հա-
րիրամեայ կարգախօսներին կու-
րաբար հետեւող ժողովուրդը: Ին-
չո՞ւ յարգելի պրն. Ռուբէն Սաֆա-
րեանը մինչեւ վերջ չի հասցրել
Ռ.Ս.-ի յօդաձագն քննադատութիւնը
եւ լիովին անտեսել է նրա վերջին,
ըստ իս՝ եզրափակիչ սիւնակը, ուր
անդրադառնալով տիրող միջազ-
գային քաղաքական ու լրատւա-
կան, մակերեսային աղմուկ-աղա-
ղակին, որից գերծ չի մնում նաեւ
իրանահայ համայնքը, ընթերցողի
ուշադրութիւնը դարձնում է իրա-
կան պատկերի կողմը, Թուրքիա-
յում տիրող մթնոլորտի եւ հայ-
թուրքական յարաբերութիւնների
ներկայ իրավիճակի կողմը,
Հրանդ Դինքի գաղափարների
կողմը: Ինչո՞ւ է յօդաձագիրն այս
մասին լռել: Արդեօք հէնց այս
«մեղքով»՝ իրականութեան բարձ-
րածայն արտայայտման պատճա-
ռով չէ՞ որ Ռոբերթ Սաֆարեանը
ամենայն խստութեամբ դատա-
պարտուում է:

Եւ ի վերջոյ, նախ՝ պրն. Ռուբէն
Սաֆարեան, երանի թէ ցեղասպա-
նութեան վերաբերեալ այդ տեղե-
կութիւնները պարսկերէն լեզուով
տպել տայիք պարսիկ անտեղեակ
ընթերցողների համար, իսկ հային
ասէիք թէ նոր խօսք ի՞նչ ունէք
ասելու, չէ՞ որ ժամանակները
փոխելով ոչ միայն կարելի է, այլ
պարտադիր է վերագնահատել
իրավիճակը եւ նոր ստրատեգիա
եւ նոր եղանակներ առաջարկել
նոյնիսկ հարիւր տարւայ վաղե-
մութիւն ունեցող հարցը լուծելու
համար:

Ապա՝ առանց մի պահ անգամ
անտեսելու քարոզչութեան, աշ-
խարհի հասարակական կարծիքի
եւ Յեղասպանութեան ճանաչման
կարեւորութիւնը, այնուամենայ-
նիւ պէտք է ընդունել, որ դրանով
տարւելը եւ դա գերագոյն նպա-
տակ դարձնելը սխալից սխալ է եւ
յատկապէս մենք սփիւռքահայերս

ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԽՕՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ՄԵԾԱՍ

ունենք առաջնային՝ աւելի կարելոր նպատակներ՝ հայապահպանում, սփիւռք-հայրենիք կապերի ամրապնդում, հայրենի երկրի հզորացում եւ իրաւական իրական եղանակներով արդարութեան վերականգնում, քանզի եթէ չլինեն ազգային ինքնագիտակցութեամբ, զարգացած հայեր եւ հարուստ տնտեսութեամբ հզոր Հայաստան, էլ ո՞վ է հետապնդելու հայոց ցեղասպանութեան հարցը, եւ ո՞ւմ են պետք, որ Օբաման թէ Սարկոզին վերջապէս կօզտագործեն «Genocide» տերմինը թէ՞ ոչ:

Յարգելի պարոն Ռուբէն Սաֆարեան, թոյլ տւէք յիշեցնել, որ պատմութեան ուսումնասիրութիւնը միայն հերոսութիւններով հպարտանալու կամ կորուստների համար ողբալու նպատակով չի կատարուում, այլ նաեւ մեր հզոր ու թոյլ կողմերի յայտնաբերման համար: Ուստի եթէ ցեղասպանութիւն է կատարել, պետք է պատճառները՝ ոչ միայն թուրքերի գազանութեան ու չարութեան մէջ որոնել, այլեւ գտնել մեր թերացումները, թոյլ ու անպաշտպան լինելու եւ զոհի դերում յայտնելու պատճառները, որով թուրքերը յաջողեցին իրագործել իրենց ծրագիրը, եթէ ոչ՝ հարիւր տարւայ հեռաւորութիւնից արդէն բոլորս էլ գիտենք թէ՛ երբ եւ ինչպէս է պատահել, եւ այդ բոլորը կրկնելը գործնականում մեզ ոչնչով չի օգնելու:

Թող ոչ հեռու ապագայում գայ այն օրը, որ մենք այս կրաւորական դերից դուրս գանք, եւ փոխարէն ազգովի պայքարենք ու սպասենք, որ Օբամաները «Genocide» տերմինը օգտագործեն, լինենք այնքան հզոր ու հարուստ, որ նրանց թելադրենք մեր կամքը, եւ արդարութիւն պահանջենք:

Ադրբեջանը բաց չի թողնում ոչ մի ամբիոն՝ միջազգային հանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու այն «վտանգի» վրայ, որը, ըստ նրա, ներկայացնում է Հայաստանը համաշխարհային քաղաքակրթութեան համար:

Նման ամբիոններից մէկն էլ դարձել է Մարտին Սեւուլում անցկացւած միջուկային անվտանգութեան գազաթնաժողովը, որտեղ Ադրբեջանի նախագահ Իլիհամ Ալիեւը մտահոգութիւն է յայտնել Հայաստանում Մեծամորի ԱԷԿ-ի գործունէութեան կապակցութեամբ: «Մեծամորի ԱԷԿ-ը ողջ տարածաշրջանի եւ մօտ հարեւանների համար աղէտի պոտենցիալ աղբիւր է: Ադրբեջանը ծայրաստիճան անհանգստացած է Հայաստանի ատոմային էլեկտրակայանի գործունէութեամբ, որը գործարկւել է 1976 թ. եւ այս պահին հնացել է»,- ասել է նա: Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալութեան կանոնադրութեան 4-րդ կէտի համաձայն՝ բոլոր պետութիւններն ատոմային էներ-

գետիկայի ոլորտում գիտական նւաճումներն օգտագործելու իրաւունք ունեն: Իսկ այս ոլորտում որոշակի արդիւնքների հասած երկրները պարտաւոր են օգնել այն պետութիւններին, որոնք ձգտում են զարգացնել այդ ոլորտը: Կարելի՞ է արդեօք ուղորդել խտրական մեթոդներով այնպէս, որպէսզի միայն մի քանի երկրներ օգտուին գիտական նւաճումների բարիքներից, իսկ միւսները նրանցից կախւած լինէին: Այս հարցը, մասնաւորապէս, տեղին է Հայաստանի համար, որն այլընտրանքային էներգակիրներ չունի, եւ միեւնոյն ժամանակ շրջափակման մէջ է: Վերջերս ԱՄՆ էներգետիկայի նախարարութեան վերականգնուող էներգիայի ազգային կենտրոնի գլխաւոր խորհրդական Գնէլ Դուրեանը յայտարարել է, որ Մեծամորի ատոմակայանի ապամոնտաժումը էներգետիկ ճգնաժամի կը բերի, որը հնարաւոր է կանխել միայն ջրածին օգտագործելու դէպքում: Հնարաւոր է արդեօք այսօր՝ միջազգային մակար-

ՆՈՐԻ ՆՈՐ ԱՏՈՄԱԿԱՅԱՐՆ, ԹԷ՛ ԱՅԼԵՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Արիս Դազինեան

դակով էներգետիկ ոլորտում լուրջ խնդիրների առկայութեան պարագայում լուծել մի երկրի խնդիրները՝ միայն ջրածին օգտագործելու միջոցով: Ապրիլի 29-30-ը ՀՀ արտգործնախարար Էդուարդ Նալբանդեանի Թեհրան կատարած պաշտօնական այցի ժամանակ այդ հարցը Iran News գործակալութեանը մեկնաբանել է «Նոր հայեցակարգ» ռազմավարական հետազոտութիւնների իրանական կենտրոնի տնօրէն Միրզասեմ Մոմենին: «Զգիտեմ, թէ որքանով է պարոն Դուրեանն ուսումնասիրել Հայաստանի հնարաւորութիւնները,- ասել է Մոմենին: - Հայաստանն իր չափսերով փոքր երկիր է, զրկած նաւթի եւ գազի բնական պաշարներից: Այս երկրի սահմանները երկու կողմից փակ են, եւ Կասպից ծովի նաւթը նրան,

բնականաբար, հասանելի չէ: Անձամբ ես կասկածում եմ, թէ կը կարողանա՞յ արդեօք Հայաստանը, օգտագործելով միայն ջրածին, ապահովել իր բոլոր էներգետիկ կարիքները»: Իրանցի փորձագէտն ընդգծել է, որ Հայաստանը ատոմային էներգիայի արտադրութեան, օգտագործման եւ արտահանման մեծ փորձ ունի: «Կարծում եմ՝ ներկայումս միանգամայն հնարաւոր է արդիականացնել Մեծամորի ատոմակայանը, կամ էլ միջազգային ֆինանսական աջակցութեան դէպքում կառուցել նոր, ժամանակակից ԱԷԿ: Եթէ Հայաստանին չյաջողւի էներգետիկ անկախութեան հասնել, այն միշտ կախած կը լինի միւս պետութիւններից եւ արդիւնքում նրանց գերին կը դառնայ», - նշել է Մոմենին: Հայկական նոր

ԱԷԿ կառուցելու հարցում դեռեւս այն կարծիքն է շրջանառւում, որ Հայաստանում նոր ատոմակայան կարելի է կառուցել կոմպլեքստար սկզբունքով՝ վառելիքը ստանալ Ռուսաստանից, տեխնոլոգիաները՝ Ֆրանսիայից, իսկ ֆինանսները՝ ԱՄՆ-ից: Այս կապակցութեամբ իրանցի փորձագէտը մատնանշել է հնարաւոր խոչընդոտները. «Բացի էներգետիկ հարցերից, ԱՄՆ-ը, Եւրոպան եւ Ռուսաստանը տարածայնութիւններ ունեն նաեւ այլ ոլորտներում: Ինչպէ՞ս նրանք կարող են համագործակցել մի նախագծում եւ հասնել դրական արդիւնքների: Լաւագոյն դէպքում արդիւնքը կը լինի նոյնը, ինչ Բուշեհրում իրանական ատոմակայանինը: Թղթի վրայ այս նախագիծը գրաւիչ է թւում, սակայն տրամաբանութեան եւ իրատեսութեան առումով, այն, ինչպէս ապացուցում է պատմական փորձը, ըստ էութեան, անիրականանալի է»: Մոմենին միաժամանակ նշել է, որ Իրանը պատրաստ է հումանիտար նպատակներով փոխանցել ատոմային ոլորտի իր գիտելիքները եւ փորձը միւս պետութիւններին: «Նախագահ Ահմադինեժադը բազմիցս ասել է, որ Իրանը ատոմային էներգիայի ոլորտում պատրաստ է աջակցելու իր բոլոր հարեւաններին, բնականաբար՝ նաեւ Հայաստանին՝ Իրանի ռազմավարական կարեւորագոյն գործընկերոջը տարածաշրջանում», - ամփոփել է Մոմենին:

Աղբիւր՝
www.armenianow.com

ՔԱՂՅՐ ԵՐԱԶԱՆՔՆ ԸՆԴԴԷՆ ՀԱՐՑԱԶԻՐՈՅՑ ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏ

Վահէ Արմէնը ծնել է 1960 թականին Իրանի Մաշհադ քաղաքում, ուր ստացել է իր նախնական կրթութիւնը: Միջնակարգն աւարտելուց յետոյ մեկնել է Լոնդոն, որպէսզի իր կրթութիւնը շարունակի հասարակագիտութեան մասնագիտում: Սակայն, երեւի, բախտն այնպէս էր վիճակել, որ նա բանաստեղծ դառնայ: Դեռ երիտասարդ տարիքում, Մաշհադ քաղաքում տեղի ունեցած ատուովթարի հետեւանքով նա կորցնում է քայլելու կարողութիւնը, եւ դա պատճառ է դառնում, որ իր ողջ կարողութեամբ նիւրի գրականութեանը: Դրա արդիւնքը մի շարք բանաստեղծութիւնների եւ թարգմանութիւնների ժողովածուներ են: Վահէ Արմէնի բանաստեղծութիւնների վերջին ժողովածուն լոյս է տեսել վերջերս: Գիրքը պարունակում է նրա պարսկերէն բանաստեղծութիւնները: Իսկ ինչո՞ւ պարսկերէն: Հէնց այստեղից էլ սկսեցինք մեր զրոյցը Վահէի հետ:

Ռ. Ս.

-Նորերս լոյս է տեսել բանաստեղծութիւններիդ նոր ժողովածուն՝ «Երբ անձրեւի՝ կը գնանք» պարսկերէնով: Ինչպէ՞ս եղաւ, որ սկսեցիր պարսկերէնով գրել:

-Հայերէնով գրած բանաստեղծութիւններիս առաջին եւ երկրորդ ժողովածուները՝ «Դէպի սկիզբ»-ն ու «Ծիչ»-ը թեհրանում եւ Երեւանում լոյս տեսնելուց յետոյ, զգացի, որ իմ ներսում կուտակւած եւ կուտակուող մտքերն ու զգացմունքները չեն տեղաւորուում տողերիս մէջ, չեն կարողանում դրանք լիովին դրսեւորել եւ թղթին յանձնել: Փորձեցի բանաստեղծութիւններ գրել պարսկերէն լեզուով: Այդպէս, սկսեցի եւ շարունակեցի գրել ՆՈՐ ՊՈՌԹՎՈՒՄՆԵՐՈՎ: Պարսկերէնով գրւած բանաստեղծութիւններիս առաջին ժողովածուն լոյս տեսաւ 2005 թականին, որը կրում էր «Թեւերը թողեց բանաստեղծութեանս կողքին ու հեռացաւ» ընդհանուր խորագիրը: Երկրորդը՝ «Կռունկների թռիչքից յետոյ»-ն էր, որը լոյս տեսաւ 2009-ին, իսկ վերջինն էլ «Երբ անձրեւի՝ կը գնանք»-ն է, որի մա-

սին արդէն խօսեցինք:

Գիտես, հայերէնով գրելիս՝ միշտ մտածում էի թէ ԻՆՉՊԷՍ գրեմ, իսկ պարսկերէնով գրելիս՝ մտածում եմ թէ ԻՆՉ գրեմ: Բանաստեղծն, ըստ իս, պէտք է կատարելապէս տիրապետի ա՛յն լեզւին, որով գրում է, որպէսզի երբեք ԻՆՉՊԷՍ գրելու մտահոգութիւն չունենայ, այլ ունենայ միայն ԻՆՉ գրելու ՅԱՃԵԼԻ՝ ՏԻԱՅՏԱՆՔ...

-Արդեօք գրելու լեզուն փոխելը հանգի՞ստ եղաւ: Զմտածեցի՞ր,

ասեմք, թէ՛ ինչո՞ւ փոխեմ իմ մայրենի լեզուն:

-Լեզուն փոխելը հէնց այդ մասին մտածելուս արդիւնքն էր: ԵՍ ԱՄԵՅԻ՝ ԻՂՋԵՐ ՈՒՆԵՄ ԾՈՎ ԵՐԱԶՈՂ ԶԿՆԻԿԻ ՊԷՍ... ու պէտք է ձայնս հասցնեմ աշխարհին՝ հայ ՄԱՐԴՈՒ ձայնը: Լեզուն միջոց է: Ես մեղաւոր չեմ, որ հանգամանքների բերումով ծնւել եմ Հայրենիքից դուրս՝ Իրանի Մաշհադ քաղաքում, որտեղ երկար տարիներ շփուել ու յարաբերւել եմ հազարաւոր պարսիկի եւ ընդամենը յի-

ԴԱՌՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՂԾ ՎԱՅԷ ԱՐՄԵՆԻ ՀԵՏ

սուն-վաթսուն հայի հետ. Յիսուն-վաթսուն հայ ասելով, նկատի ունենմ տասը-տասներկու ընկերներիս ու նրանց ընտանիքներին: Ինչեւէ. Լեզուն փոխելը, սիրելի Ռոբերթ, չգիտեմ համգիստ ու հեշտ էր թէ դժուար, բայց հաստատ գիտեմ, որ ինձ համար, թէեւ ցաւալի, սակայն ճակատագրական էր, ինչպէս ցաւալի, միեւնոյն ժամանակ, ճակատագրական եմ եղել մեր պատմութեան էջերից շատերը: Գիտես, ՍԱ էլ այն ցաւերից մէկն է, որոնք ինձ կրկնակի ոգեւորութիւն ու եռանդ են ներշնչում՝ ինձ եւ իմ անձը մոռանալու, բանաստեղծ դառնալու եւ ստեղծագործելու: Կեանքը, ասել է անմահ Տէրեանը, նշանակում է ստեղծագործութիւն. Ուր չկայ ստեղծագործութիւն, չկայ եւ կեանք:

- Հիմա հայերէն էլ ե՞ս գրում:

-Ո՛չ: Հիմա միայն երբեմն հայերէնից թարգմանութիւններ են կատարում: Հեղինակ են թարգմանութիւնների վեց ժողովածուների, որոնցից չորսը Հայաստանի ժամանակակից բանաստեղծների հատընտիր գործերն են՝ թարգմանած պարսկերէնի:

- Եւ այդ գրքերը որո՞նք են:

Առաջինը լոյս տեսաւ 2005-ին, որի խորագիրն է «Դռանս բանալին արեւի լոյսն է» (պրսկ.՝ «Քելիդէ Դարամ Նուրէ Խորշիդ Ասթ») . դա ժամանակակից վեց հայ բանաստեղծների գործերի նմուշների թարգմանութիւնն էր պարսկերէնի: Յետոյ՝ Յովհաննէս Գրիգորեանի բանաստեղծութիւն-

ների հատընտիր ժողովածուն էր՝ պարսկերէնի թարգմանած՝ «Բոլորովին ուրիշ աշուն» (պրսկ.՝ «Փայիզի Քամելան Սոթֆաւեթ»)

խորագրով, որը լոյս տեսաւ 2009-ին. Յաջորդը՝ 2010-ին լոյս տեսած Էդարդ Հախվերդեանի «Ծիրանի հիւթն ու սեւ եռանկիւնին» (պրսկ.՝

ՎԱՏԷԻ ՊԱՏԵՂՈՒԹՅԱՆ

Վահե Արմենի անձնական կայքում կայ մի բաժին, որը կոչվում է «Քաֆե թերաս», ուր նա զետեղում է, առօրեայ զանազան գրառումներ, երբեմն դրանց կցելով լուսանկարներ: Ահա լուսանկարներից մեկը, որը այն դիտանկարն է, որտեղից բանաստեղծը յաճախ դիտում է փողոցը: Այս պատկերը Վահեին յիշեցրել է Յովհաննես Գրիգորեանի բանաստեղծություններից մեկը: Վահե Արմենի կայքի հասցեն՝ www.vahearmen.com

«Շահիդ Զարդալու վա Մոսալաստ Սիահ» էր, վերջինն էլ «Չեշմե» հրատարակչության միջոցով լոյս տեսած «Առաջին տողը չեմ գրում» (պրսկ.՝ «Սաթրե Աւալ րա Նեմինե-Լիսամ») ժողովածուն էր, որը հատընտիր ժողովածու է՝ Հայաստանի տասներեք ժամանակակից բանաստեղծների կարճ բանաստեղծությունների:

Թարգմանության դեպքում դժարություններ շատ կան: Գիտես, երբ բանաստեղծություն եմ գրում, ոչ մի բանի մասին չեմ մտածում. Չեմ մտածում, որ տւեալ բանաստեղծությունն արդեօք տպագրութեան իրաւունք կը ստանա՞յ թե՞ ոչ: Կարծանանա՞յ ընթերցողի հաւանութեանը թե՞ չէ: Ինձ այս տողերը գրելու համար կը ծափահարե՞մ, թե՞ կը հայիոյնեմ: Այն ինչ գրել եմ, ԻՄն է եւ անէն ինչից անկախ՝ պէտք է լինի ու մնայ հէնց այնպէս, ինչպէս գրել է Վահէն: Մինչ, թարգմանութեան դեպքում այդպէս չէ, եւ դժարութիւններ շատ կան. Որովհետեւ, նախ՝ պէտք է շատ բանաստեղծութիւններ կարդամ, որպէսզի թարգմանութեան համար ընտրեմ այն գործերը, որոնք սիրում եմ եւ հոգեհարազատ են ինձ: Յետոյ՝ նորից պիտի կարդամ, որպէսզի նորից ընտրեմ այն գործերը, որոնց հետ, գիտեմ, պարսիկ ընթերցողն աւելի հեշտ է կարող կապ հաստատել: Իսկ վերջում էլ կայ մշակոյթի նախարարութեան արտօնութեան խնդիրը: Լաւ, ես ինչո՞ւ թարգմանեմ մի գործ, որը վստահ եմ Մշակոյթի նախարարութիւնը չի ընդունելու եւ տպագրութեան իրաւունք չի ստանալու այդ գործը: Այսպիսի պայմաններում, թարգմանութիւնը չի՛ կարող այնքան էլ հաճելի աշխատանք լինել:

- Այն որ շփման մէջ ես եղել պարսիկ գրական շրջանակների հետ ի՞նչ դեր է ունեցել այս գործի ընթացքում:

-Հէնց այնպէս, որ ասացի՝ ես ծն-

«ԵՐԲ ԱՆԳԵԻ, ԿԸ ԳՆԱՍՔ» ԳՐՔԻՅՆ ՆՄՈՒՇՆԵՐ

ԵՐԲ ԱՆԳՐԵԻԻ, ԿԸ ԳՆԱՍՔ

Բանաստեղծութիւնների ժողովածու

«Ամբուղ» հրատարակչութիւն, Թեհրան, Գարուն 2012

92 էջ, գինը՝ 3000 թուման

Գիրքը կարող էք ձեռք բերել հետևեալ գրախանութներում՝

«Նաշրէ Չեշմէ», «Սարգամինէ Քեթաբ», «Լարեստան», «Քարմամէ» եւ «Ալմաս» գրախանութներում,

«Կենտրոնական», «Էրնէ Սինա», Մաշիդիէի եւ Հաֆթ Հոզի Շահրէ Քեթաբներում:

Տօր ԸԻԸն ԿՏԻ րա ԸԸարԻմ
Ըր ՏԻբ...

Ըր ԸօՏԻ ար ԸՏՏԻ արԻմ օ
ՄԻօ ար ԸօրԻմ
Մն Ըա ԸԻ ՄԻլԻ
ար Ըա ՏԻԻԻԻ

ԸօԸԸ ար ՄԻ ԸանԻ

արԻն րօջԻԻ

Ըր արԻն Մն

ԲավՏԻ ԸԻրան Ըա Տալա ԸօրԸ

ար ԻԻր ՏԻԻԻ ԸԻԸԸ

ար ԲավՏԻ ՄԻն Ըա ԸօրՏԻԸ

ԸՏԻԻԻ ԸԻՏԻ Ըր ՏԻԸ...

ԸօՏԸ ԸարՄ ԸԻրան րա ԸԻնԻ

ԸԻԻ

(ար ՂաՄԻԻԻ ար արԻԻ ԸԻ ԸօՏԻԸԸԸ)

Ըար ար ՄԻ ԸնԻ

ար րօջԻ ԸԻ Ըա արԸԸԸ

Ըր ԸանԻ ար ԸրԸԸ

ԸԻՏԻ Ըր ար ՂաՄանԻ ԸԻ ԸԻԸԸ

արԻն Տօ ար ան Տօ ար ՄԻ րԲԸԸ

ԸԲՏԻ ԸարԻ ԸրԸԸ ար...

(ար ՂաՄԻԻԻ ար արԻԻ ԸԻ ԸօՏԻԸԸԸ)

րասԻԻ

ար արԸԸ

ՄԸԸ Մն

ԸԻօանԻ "ԸԻ ՏԻԸ արՄԻԸ" ՏԻԸ

(ար ՂաՄԻԻԻ ար արԻԻ ԸԻ ԸօՏԻԸԸԸ)

ՄնԻ ԸանԻ

արՄԻԸ

ԸԲԸԸ ՏԻԸ արՄԻԸ արՄԻԸ արՄԻԸ

ԸրՏԸ ՄԸԸ ՏԻԻ

ԸԻ Ըօ րա

Ըր ար ԸաԸՏԻԻԻ ար ԸՏԸԸ արԸԸ արԸԸԸԸ

(ար ՂաՄԻԻԻ ար արԻԻ ԸԻ ԸօՏԻԸԸԸ)

Ըր ար ԸԻԸԸԸ ար Ըալա ԸօրԸ

ԸԻԻԻԻ ՄնԻ արԸԸ

Ըր Ըօ ար ՄԻ ԸնԸԸԸԸ

Մն ԸԻ ԸԻԻԸ

ար ար ԸԻ ԸԸ

ԸԻ ԸնԸԸԸԸԸ արԻ ԸԻԻԸ Մն

Մն ար ՄրԸԸԻ

ԸԻ ար ԸօԸԸԸԸ

ԸԻօանԻ արՏԻԸ...

Ըր արԸօԸԸ արՄօջԻԻ

ԸԻ ար ար ԸԸԸԸԸ

ԸԸԸԸԸ Ըր րօջ ԸԻԸԸ ԸՏԻօԸԸ

ար ԸԻնԸԸԸ Ըր ՏԻԸ

Ըալա

ԸԻրօն ար արԸօԸԸ

ԸԻԸԸ ԸԸԸ ԸՏԸ ԸԻԸԸ ար ար ԸԸԸԸԸ

Ըր րօջ

ար ար ԸԻԸԸ

«Առուները թռչեցին
յետոյ»
Հրտրկչ. «Ահանգժ
Դիզար», 2009թ.,
100 էջ

«Թեւերը թողեց բանաստեղծութեանս կողքին ու հեռացաւ»
Հրտրկչ. «Մեշկի», 2005թ.,
96 էջ

«Դռանս բանալին արելի լոյսն է» Հատընտիր Հայաստանի ժամանակակից բանաստեղծներից,
Հրտրկչ. «Մեշկի»,
2005թ., 96 էջ

ել ու մեծացել են Մաշհադում. Միջնակարգ ուսումն ստացել նոյն քաղաքում, յետոյ էլ ուսումն շարունակելու նպատակով մեկնել են Անգլիա. Մաշհադում միայն հինգ կամ վեց դասարան են հայերէն սովորել, այն էլ պարսիկների կրօնի դասաժամերին, շաբաթական մի 2 ժամ, մենք՝ հայերս գնում էինք Հայոց դպրոցի գրադարանը եւ հայերէն էինք պարապում: Յետոյ՝ տնից դուրս, խանութքանը պարսիկ էր, ընկերներին իննսուն տոկոսը պարսիկներ էին, բոլոր աշխատանքներն ու վարչական գործերը եւ այլն պարսիկների հետ էր կատարում: Իսկ յետոյ էլ, երբ ընկայ այս ասպարէզի մէջ, գրական ընկերներին մեծամասնութիւնը պարսիկ են եղել: Իհարկէ սկզբնական շրջանում, հայ գրական շրջաններ ունեցել են եւ շատերն են ինձ օգնել ու քաջալերել, եւ բարի խորհուրդներ ու ցուցմունքներ տւել:

Նրանցից կարող են յիշել Դոկտ. Մետրոպ Բալայեանին, որ Իսպահանի համալսարանի դասախօս էր: Նրա հետ երկար տարիներ շատ մտերմիկ ու հաճելի զրոյցներ են ունեցել՝ գրականութեան,

արւեստի, հոգեբանութեան ու հասարակական հարցերի շուրջ, եւ շատ բան են սովորել այդ թանկագին մարդուց: Նա եղել է Սորբոնի անւան համալսարանի մանկան հոգեբանական գիտութիւնների թեկնածու եւ իր դասախօսն է եղել ժամ Պիաժէն:

Ռ.Բէնն ու Լէոնիդ Սարւարեանն էլ ինձ շատ են օգնել ու քաջալերել. եւ շատ ուրիշներ, Արսէն Մամեանից սկսած մինչեւ իմ դեռատի, նոյնիսկ մանուկ ընկերներն ու բարեկամները, որոնցից միշտ սովորել ու սովորում են:

Իսկ, ինչ վերաբերում է պարսիկ գրական միջավայրին, կամ ընդհանրապէս գրական շրջանակներին, պէտք է ասեմ երբեք չեմ սիրել մասնակցել այդպիսի շրջանների ու հանդիպումների, որովհետեւ համոզուած եմ, որ արւեստագէտը նման պայմաններում ոչ միայն չի զարգանում, այլեւ տարւելով կողմնակի եւ անհետաքրքիր հարցերով՝ հեռանում է իր բուն նպատակից ու արւեստի հիմնական ճանապարհից:

-Անգլիայում ի՞նչ ես ուսանել:
-Անգլիա գնալուց յետոյ, նախ՝ լե-

զու սովորեցի. Յետոյ՝ սկսեցի ուսումն շարունակել Լոնդոնի համալսարանի հասարակագիտութեան մասնաբաժնում, բայց ցաւօք, կիսատ մնաց, որովհետեւ հայրս հիւանդացաւ ու ես ստիպուած ժամանակաւոր վերադարձայ Իրան: Այդ ժամանակ Մաշհադից տեղափոխուել էինք Թեհրան. յեղափոխութիւնից յետոյ Մաշհադում համարեա հայութիւն չէր մնացել. մտածեցինք տեղափոխուել Թեհրան, որտեղ ապրում էին մեր հարազատները: Ինչեւէ, այդ ամէնից յետոյ, երբ ուզեցի վերադառնալ Անգլիա, թոյլ չտւին երկրից դուրս գնալ: Արդէն Իրանի եւ Իրաքի պատերազմն սկսւել էր: Այդպէս, մնացի այստեղ ու մտածում էի թէ գործերս ինչպէս դասաւորեմ ու ետ գնամ, որ այդ ատկաբար պատահեց... ու երեւի ԲԱՐԻՆ ՅԷՆՅ ԴՐԱ ՄԷՋ ԷՐ, որ մնայի ու չգնայի: Ես ուրախ եմ, որ ինչ-որ պատճառով մնացի ու ընկայ գրական ասպարէզ:

-Ինչպէ՞ս պատահեց այդ աւտովթարը:
-Այն օրերին մտածեցի՝ եթէ առայժմ չեմ կարող երկրից դուրս

«Առաջին տողը չեմ գրում»,
Հրտրկչ. «Չեշմէ»,
2010թ., 156 էջ

«Բոլորովին ուրիշ աշուն», Յովհաննէս Գրիգորեան
Հրտրկչ. «Ամրուդ»
2009թ., 108է էջ

«Ճիշդ»
Հրտրկչ. «Ապոլոն»
Երեւան, 1999թ.
72 էջ

գնալ, ժամանակաւոր մի աշխատանք գտնեն: Հէնց Մաշհադուն գտայ: Աշխատանքս այնպիսին էր, որ շաբաթական 3-4 օր պիտի Մաշհադուն լինէի: Արդէն ամիսներ էր, ինչ աշխատում էի, երբ մի օր երեկոյեան, ընկերներիցս երկուսի հետ գնացինք քաղաքը շրջելու: Հիւրանոցից նոր էինք դուրս եկել, երբ փողոցից անցնելիս, հակառակ կողմից մի մեքենայ ինձ հարածեց: Ընկերներս մի քայլ առաջ էին ինձանից. Ասում էին «Հարածի ծայնից վերադարձանք ու քեզ տեսանք, որ ընկել էիր փողոցի միւս մայրը, որտեղ մի ուրիշ մեքենայ էլ կրկին հարածեց քեզ: Նման բան միայն կինոսկարներում էինք տեսել...»: Ինչեւէ, դէպքից միջեւ երեք օր կոմայի մէջ էի, յետոյ վիրահատեցին ողնաշարս, որպէսզի ողնուղեղս աւելի վնասներ չստանայ: Դա տեսեց շուրջ 7-8 ժամ: Չորս տարի յետոյ, երբ գնացի Անգլիա բուժելու, ասացին՝ վիրահատութիւնը շատ յաջող է եղել: Իսկ թէ ինչո՞ւ չորս տարի յետոյ, ասեմ. Չորս տարի ինձ իրաւունք չտւեցին երկրից դուրս գալ բուժելու համար, ասելով թէ՛ սա

զօրակոչիկ է: «Դէ, ե՛կ Վարդապետ»՝ հաշմանդամ զօրակոչիկ... Այդ չորս տարիների ընթացքում ես անկողնու մէջ էի՝ ուտել, խմել, լողանալ, ամէն ինչ՝ անկողնում: Բայց մոլեգմօրէն գիրք էի կարդում, թէկուզ դրանից առաջ էլ ընթերցասէր եմ եղել ու կարդացող: Վերջապես, յաջողեցի գնալ: Անգլիայում մօտ 7 ամիս մնացի. Թէեւ վիլչերով գնացի ու վիլչերով էլ վերադարձայ, բայց գոնէ ե՛ս զգում էի, թէ ինչ մեծ փոփոխութիւն է կատարւել ինձ հետ եւ ինչքան եմ առաջադիմել: Գնալուց առաջ, չորս տարի անկողնում գամւած էի, եւ առանց մօրս ու քրոջս օգնութեան՝ անգամ աջ ու ձախ շրջել չէի կարողանում: Օրւայ ընթացքում, հինգ վեց րոպէից աւել չէի կարողանում նստել եւ այլն: Ու հէնց այդ օրերին էր, որ ինքս ինձ մտածեցի ու մենախօսեցի՝ Վահէ՛, որոշիր թէ ինչ ես անելու: Ոտքեր չունես գնալու. կամ պէտք է մնաս, կամ թռչե՛րով գնաս... Եւ իրօք, վստահ էի, որ գնալու եմ. Այն օրերին չգիտէի՝ ինչպէս կամ ուր, բայց վստահ էի, որ գնալու եմ...

«Ղեպի սկիզբ»,
Հրտրկչ-
Երեւան, 1994թ.
90 էջ

-Հետաքրքիր է, որովհետեւ մինչեւ հիմա ես չգիտէի, որ աւտոպարի պատճառով ես այս վիճակին մատնւել, նամանաւանդ որ դրա հետեւանքով ես սկսել գրել:
-Ինձ սենտիմենտալ չհամարես, թէեւ խիստ զգայուն մարդ եմ, բայց իրօք, երբեք իմ կեանքն այլ կերպ, առանց պոէզիայի չեմ կարող պատկերացնել. ուզում եմ ասել՝ եթէ օրինակ այսօր ինձ ասեն՝ ոտքերդ քեզ կը վերադարձ-

նենք, իսկ գրքերդ քեզանից կառնենք, ՉԵՄ ԸՆԴՈՒՄԻ. Հաւատաքէք, որ չեն ընդունի:

-Գրաւորներդ մէջ յատուկ յուզականութիւն ու գեղեցկութիւն կայ, զգացմունք կայ, բայց ոչ թէ շատ կրթուտ, կամ սենտիմենտալ, այդպէս չէ՞:

-Ճիշտ ես նկատել. դա պարզապէս գուցէ իրականութեան ու երեւակայութեան պայքարի, կամ գուցէ նրանց սիրաբանութեան արդիւնքն է... իմ գրութիւնների մէջ երբեք չէք տեսնի, որ ես որեւէ արդիւնքի հասած լինեմ, կամ ընթերցողիս ինչ-որ դասեր տւած լինեմ. Իմ տողերում միշտ մի պայքար կայ դառն իրականութեան եւ քաղցր երազանքի միջեւ, որն ընդհանրապէս հանգչում է մոլեգին սիրոյ:

Եւ ասեմ, գուցէ չհաւատաք, բայց երբեմն կեանքիս ամենասիրական դէպքերը հենց ամենաերազային քաղցող դէպքերն են:

-Թէ՛ քո բանաստեղծութիւնները եւ թէ՛ թարգմանութիւններդ, համարեա բոլորը կարճ բանաստեղծութիւններ են: Որտեղի՞ց է գալիս կարճ գրելու այդ հակումը:

-Ինձ յաճախ են հարցնում այդ մասին: Կարճ բանաստեղծութիւնն, ըստ իս, բանաստեղծական ամենադժուար ձեւերից մէկն է, որի կարճ տողերում, բանաստեղծը պիտի կարողանայ ամփոփել իր մտքերն ու զգացմունքները: Դրա համար էլ այն շա՛տ, շա՛տ են սիրում. միշտ էլ սիրել են հնարաւորին չափ միտքս կարճ տողերով արտայայտել եւ փոխանցել ընթերցողին: Բայց, ամենակարեւորն այն է, որ բանաստեղծութիւն գրելիս, երբեք չեն մտածում եւ չեն որոշում, որ տւեալ բանաստեղծութիւնը կարճ լինի թէ երկար, յանգաւոր լինի թէ անյանգ, սեւ լինի թէ սպիտակ: ՈՐՈՇՈՂԸ, ՀԷՆՅ ԻՆՔԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՍ Է: Նա է այդ ամենը որո-

շում ու թելադրում ինձ:

-Քո յարաբերութիւնը, կապը այստեղի հայկական համայնքի հետ ինչպէ՞ս է:

-Եթէ գրական շրջանակներին ու գրողներին նկատի ունես, համարեա ոչ մի կապի մէջ չեն նրանց հետ. Շատ քիչ, այն էլ երբեմն ընկերական հանդիպումներ են ունենում որոշների հետ, Նորվանի, Ազատ Մաթեանի, Անդրանիկ Սիմոնեանի եւ Անդրանիկ Խեչումեանի, որոնց հանդիպելիս մեր գրոյցն ընդհանրապէս արւեստի մասին է լինում: Այսքանը:

-Հայաստանի գրողների հետ որեւէ շփում ունե՞ս:

-Յովհաննէս Գրիգորեանի գիրքը թարգմանելիս, համարեա շաքաթական երկու օր կապւում եւ գրուցում էի նրա հետ. Չէ որ այդ օրերին այն բանաստեղծի գործերն էի թարգմանում, որը դեռ պատանեկութեան տարիներից իմ պաշտելի բանաստեղծն էր եղել. Մտածում էի՝ հիմա եթէ բախտ է վիճակւել, որ թարգմանեմ նրա գործերը, եւ ինքն էլ կենդանի է, ուրեմն ինչո՞ւ առիթը չօգտագործեմ ու նրա հետ չկապւեմ: Այդպէս, մեր այդ յաճախակի կապերը այնպիսի մտերմութիւն առաջացրեց մեր միջեւ, որի հետեւանքով յաջողեցի շատ հեշտ ու հանգիստ թարգմանել իմ սիրելի բանաստեղծի գործերը: Նոյնը եղել է Էդւարդ Հախալերդեանի բանաստեղծութիւնները թարգմանելիս: Այսօր, նրա հետ էլ շատ մտերիմ եմ. Նա աւագ եղբօր պէս ինձ շատ բաներ է սովորեցրել: Էջմիածնում կան բանաստեղծներ, նկարիչներ, գրողներ ու դերասաններ, որոնց թէւ չեն հանդիպել, բայց արդէն մտերիմներ ենք:

-Հայաստան գնացե՞լ ես:

-Ցաւօք սրտի, ո՛չ:

-Պարսկական գրական միջավայրի հետ կապդ ինչպէ՞ս է, նոր գրականութեան հետ ինչպէ՞ս:

-Իմ կապը, թէ՛ պարսկական եւ թէ՛ աշխարհի գրականութեան հետ միայն գրքերի եւ գրական կայքերի միջոցով եմ պահում:

Ընդհանրապէս տնից շատ դուրս չեմ գալիս, թէւ շատ եմ հրաւիրւում դասախօսութիւնների կամ գրական հանդիպումների, բայց հենց այնպէս, որ ասացի՝ չեմ գնում ու չեմ մասնակցում: Այն կապերն ու յարաբերութիւնները, որոնք ինձ պէտք են ու ինձ բաւարարում են, արդէն գրքերի ու ինտերնետի միջոցով ստացւում է: Ընթերցողներիս, գրաքննադատների եւ գրողների հետ այս միջոցով կապի մէջ եմ:

- Ընդհանուր առմամբ ի՞նչ գրողներից ես ազդւել:

-Երեւի, աւելի շատ արձակագիրներից ու արձակ գործերից եմ ազդւում, քան ասենք՝ ինչ-որ բանաստեղծից կամ նրա գործերից: օրինակ՝ Միլան Կոնդերան, Էռիկ Էմանուէլ Շմիտը, լատինամերիկացի Ֆոնթանոն ու Բորխեսը: Նրանց գործերը կարդալով աւելի եմ ներշնչւում քան, ասենք, բանաստեղծութիւններ կարդալիս:

-Վերջին խօսք:

-Շատ հաճելի էր: Շատ չասւած խօսքեր ասացի, ու շնորհակալ եմ:

ԱՐԱ ՕՇԱԿԱՆԻ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ»

2010 թվականին լոյս է տեսել արեւմտահայ անւանի գրող ու մտաւորական հանգուցեալ Վահէ Օշականի որդու՝ Արա Օշականի լուսանկարների գիրքը: Գրքում ներառւած են Վահէ Օշականի գրութիւնները, որոնք լրացնում են Հայաստանի զանազան մարզերում լուսանկարւած պատկերները: Գիրքը հրատարակւել է «Փաւլոհատու բուքս» հրատարակչութեան միջոցով:

Արա Օշականը ապրում է ԱՄՆ-ի Գլենդէլում: Գիրքը մի անձնական ուղեւորութիւն է Հայաստանի եւ Ղարաբաղի ողջ տարածքում: Դա այսօրւայ

Հայաստանի անցումային ինքնութեան մի գրական-պատկերային մեկնաբանութիւն է:

«Հայրենիք» գրքի Նախաբանից.

«Մի ազգի ճշմարտությունը պիտի որոնել նրա մշակոյթի, պատմութեան եւ երկրի միջեւ խիստ յարա-

բերութեան մէջ. նրա տեսանելի եւ անտեսանելի կեանքերի յարաբերութիւնում: Մենք, հայր ու որդի, գրող եւ լուսանկարիչ, եկել ենք Ղարաբաղ, որոնելու այս ճշմարտութիւնը: Ելել ենք փորձելու

հասկանալ եւ լոյս սփռել այսպիսի պատմութիւն-երկիր-մարդ-հոգի կապակցութեան վրայ»:

Վահէ Օշական

ՔԱՆԴԻԷԼ Է ՎԵՐԱՆՈՐՈՎՄԱՆ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ ԶՆԱՅԱԾ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԻՐՈՋ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԻՆ «ՓԱԿ ՇՈՒԿԱՅ»-Ն ԿՈՐՅՐԵԼ Է ԻՐ ԿԱՄԱՐՆԵՐԻՉ ՄԻ ՔԱՆԻՍԸ

Սիրանոյշ Գեւորգեան

Երեւանի յայտնի «Փակ շուկայ»-ն կրկին յայտնուեց հասարակութեան ուշադրութեան կենտրոնում, երբ յայտնի դարձաւ, որ այնտեղ ծանր տեխնիկան քանդել է պետութեան կողմից որպէս պատմամշակութային կառոյց ճանաչուած շէնքի տանիքի մի քանի կամարները: Շուկայի ճակատագրով մտահոգւող ակտիւիստները սա «վանդալիզմ» եւ «անօրինակացում» որակեցին:

Քաղաքացիների ահազանգերից, Ֆէյսբուքում եւ առացանց լրատւամիջոցներում կամարների փլուզումը հաւաստող լուսանկարների եւ տեսանիւթի տարածումից եւ մշակոյթի նախարարութեան ներկայացուցչի միջամտութիւնից յետոյ գիշերւայ քօղի տակ կատարուող շինարարական աշխատանքները դադարեցւեցին: Շուկայի սեփականատէրը՝ գործարար պատգամաւոր Սամէլ Ալեքսանեանը, որին պատկանում է նաեւ «Երեւան սիթի» սուպերմարկետների ցանցը, զերծ է մնում մեկնաբանութիւններից: Երբ յայտնի

դարձաւ, որ Ալեքսանեանն է գնել 50-ականների սկզբին կառուցուած շուկան, շատերը մտավախութիւն յայտնեցին, որ նա պատրաստուում է շուկայի տեղում մեծ «Երեւան սիթի» կառուցել, սակայն Ալեքսանեանը մշտապէս հերքել է այդ տեղեկութիւնները՝ ասելով, որ այնտեղ միայն վերանորոգման աշխատանքներ են կատարուում, ինչպէս նաեւ ստորգետնեայ աւտոկանգառ է կառուցուում: «Ժառանգութիւն» կուսակցութեան ներկայացուցիչ Ստեօպա Սաֆարեանը, որը շուկայի դիմաց երկուշաբթի ստորագրահաւաք էր կազմակերպել, Ֆէյսբուքի իր էջում գրել է. «Պահանջւում է քրեական գործ յարուցել վանդալիզմ կատարողների դէմ, ինչպէս նաեւ պատկան մարմինների հետ միջոցներ ձեռնարկել շուկայի շէնքն իր նախկին տեսքին բերելու համար»: Խնդրին անդրադարձել է նաեւ Երեւանի քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանը, որը Ֆէյսբուքի իր էջում գրել է, թէ քաղաքապետարանը շինարարութեան համար թոյլտու-

թիւն չի տրամադրել: «Կատարուածն առնչւում է շինարարական կառուցուածքների փլուզմանը, որոնց ամրացման նպատակով տնտեսվարողի կողմից սեփական նախաձեռնութեամբ ամրացման աշխատանքներ իրականացնելու միջոցներ են ձեռնարկւել՝ վթարային իրավիճակներից եւ փլուզումից խուսափելու համար»,- գրել էր քաղաքապետը: Յետաքրքրական է, որ մի խումբ քաղաքացիներ երկուշաբթի վիճաբանութեան մէջ էին մտել ակտիւիստների հետ՝ պնդելով, որ Ալեքսանեանը բարի գործ է կատարում: «Յայկական ժամանակ» օրաթերթը գրում է, որ իր տեղեկութիւններով՝ «Փակ շուկայ»-ի շինութեան մէջ պէտք է տեղակայւի Երեւանի ամենամեծ «Երեւան սիթի» սուպերմարկետը, որը պէտք է ունենայ չորս յարկ: «Սակայն շուկայի տանիքը չի կարող դիմանալ նման ծանրութեան, այդ իսկ պատճառով տանիքը «չեզոքացւում է»,- գրում է թերթը:

Աղբիւր՝ www.armenianow.com

ՇԱՆՅԲ ԲԱՂՐԱՄԵՆՆԵՆԸ՝ ՖԻԶԻԿԱՅԻ ԴՈԿՏՈՐ

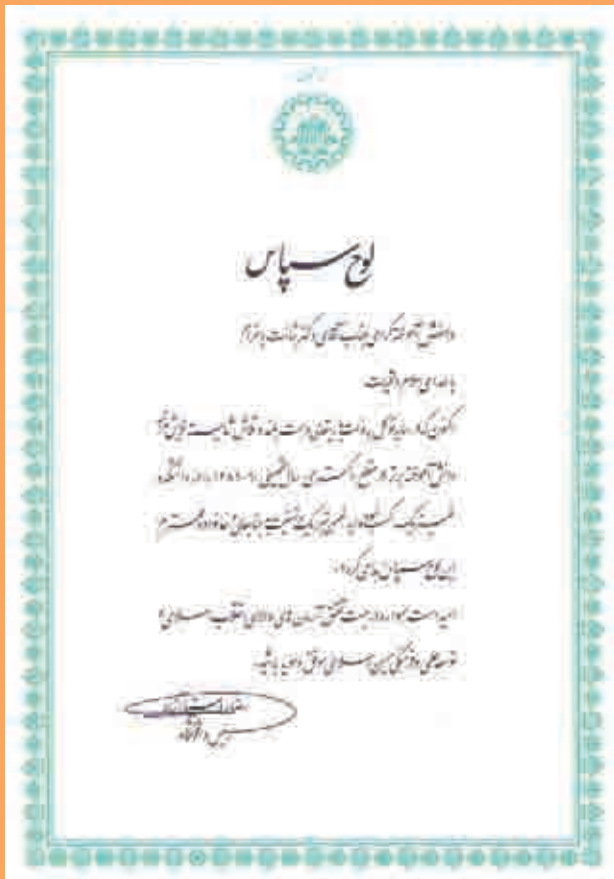
«Յոյս» երկչաբաթերթի ընթերցողը արդեն ծանօթ է Շանթ Բաղրամեանի անունը: Նա մեր թերթի էջերում ներկայացրել է ժամանակակից գրականության աչքառու դեմքերին եւ տպագրել՝ իր պատմածքները: Շանթը մի քանի տարի նախագահում էր «Արարատ»-ի սկաուտական միութիւնը եւ կարելու էր ունեցաւ այդ միութեան աշխատանքների աշխուժացման գործում: Եւ այժմ Շանթը նաեւ ֆիզիկայի դոկտոր է: Անցեալ տարի Օգոստոսին նա պաշտպանեց իր ատենադրոշմը Թեհրանի «Շարիֆ» համալսարանի

ֆիզիկայի դեպարտամենտում: Շանթ Բաղրամեանի թեզը կոչւում էր «Տիեզերագիտական

դիտարկումներ՝ մութ էներգիա եւ ձեւափոխւած ձգողական ուժ»: Դա պատկանում է տիեզերագիտութեան (cosmology) գիտական ոլորտին եւ տպագրել է միջազգային հեղինակաւոր գիտական պարբերաթերթերում: Թեզի աշխատանքները կատարել են «Շարիֆ» համալսարանի Դոկտ. Սոհրաբ Ռահեարի եւ Կանադայի «Պերիմիտեր» ինստիտուտի պրոֆ. Նիայէշ Աֆշորդի վերահսկողութեան ներքոյ:

Շանթի ատենադրոշմն արժանացել է առաջին աստիճանի, իսկ ինքը՝ Շանթը ատարել է որպէս գերազանցիկ շրջանաւարտ: Նա այժմ Կանադայում շարունակում է իր գիտական հետազոտութիւնները:

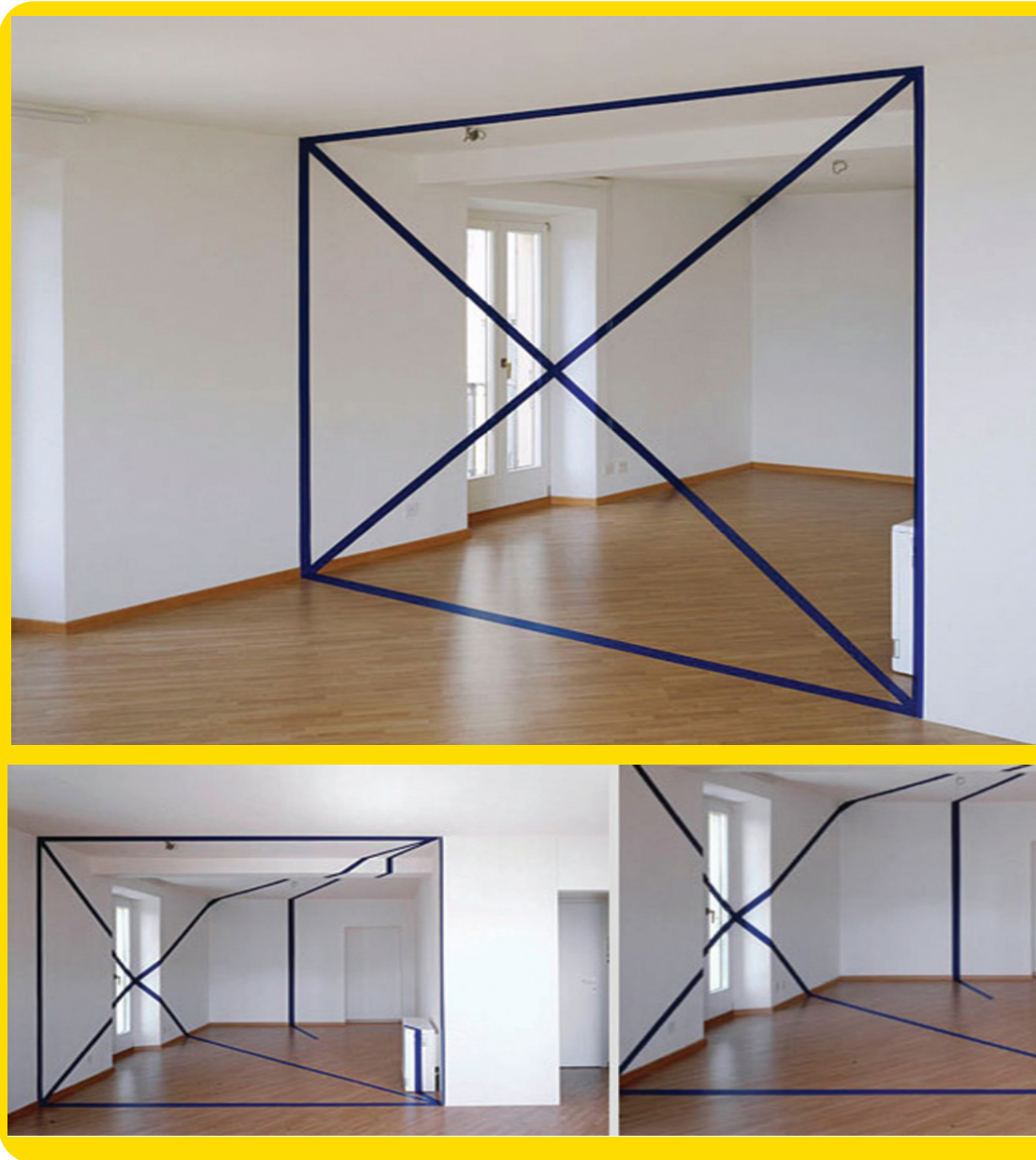
Դոկտ. Շանթ Բաղրամեանին մաղթում ենք նորանոր յաջողութիւններ եւ ուրախ ենք, որ նա իր գիտական աշխատանքների կողքին շարունակում է հետեւել գրա-

կանութեանը եւ «Յոյս»-ին ուղարկել իր նոր գրութիւնները: Մեր յաջորդ համարում կարդացեք լատիներենով կազմած անունի գրող Ֆոնտեյնի մասին նրա յօդածը:

ՖԵԼԻՍԷ ՎԱՐԻՆԻ ԶՐԱՇԱԼԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

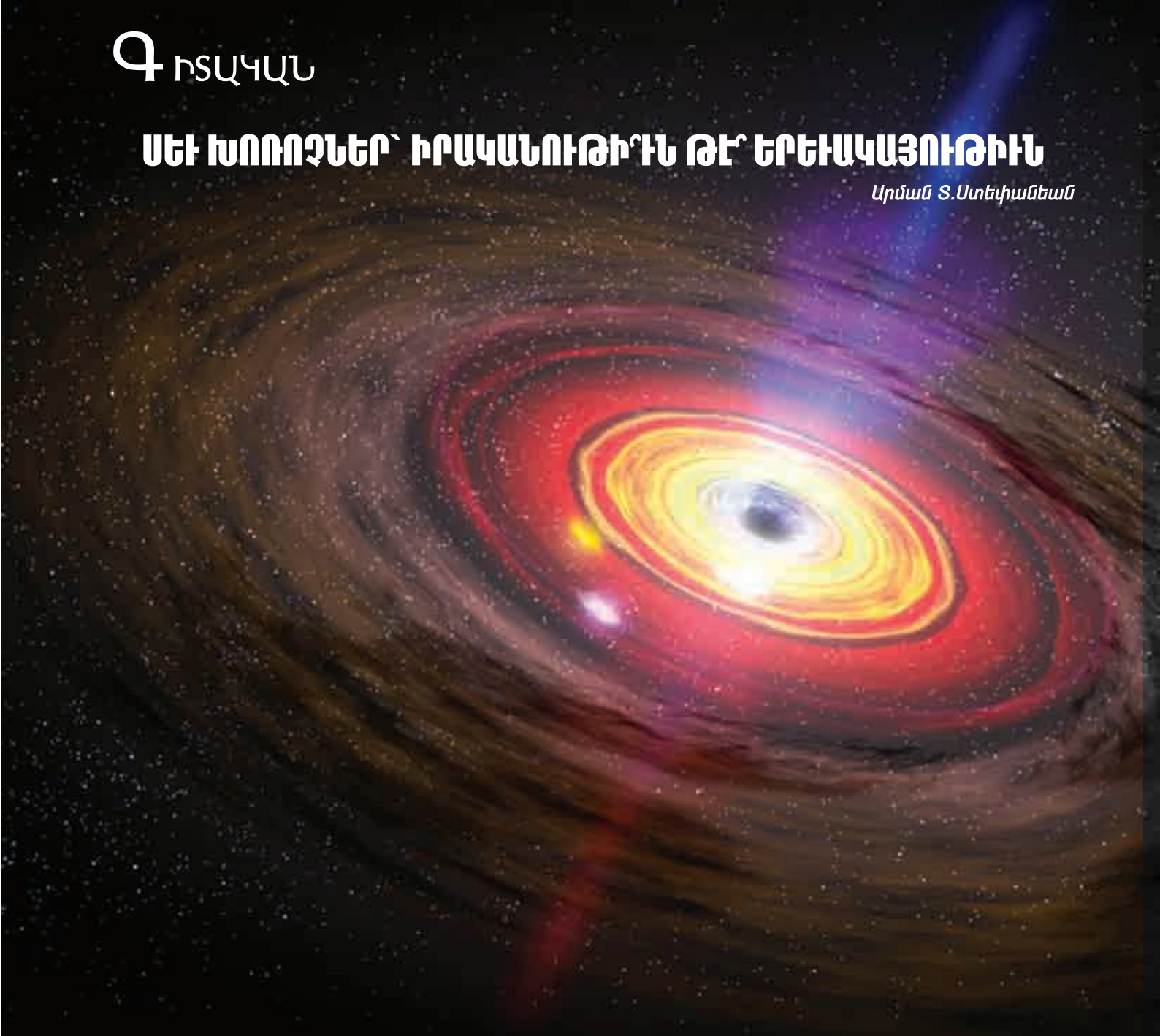
Շվեյցարացի արևեստագետ Ֆելիսե Վարինին համբավ է վայելում իր այսպես կոչված «անամորֆիկ» ճարտարապետական գծագրութիւնների համար: Նա ճարտարապետական եւ քաղաքային տարածքները, սենեակները, դահլիճները, աստիճանները, շէնքերի արտաքին եւ ներքին պատերը, ներկում է այնպես, որ միայն մի յատուկ հայեցակետից կարելի է տեսնել ամբողջ պատկերը, որը յաճախ մի պարզ երկրաչափական ձև է: Այլ կետերից երևում են միայն խառն «կտրուած» գոյնի կտորներ են: Վարինին հաւատացած է, որ արեստի գործը բաղկացած է այս բոլորից միասին, ճիշտ պատկերից ինչպէս նաեւ «կտրուած» ձևերից: Աւելին՝ նա ասում է, թէ իրեն հետաքրքրում է այն հարցը, թէ ի՞նչ է պատահում, երբ մարդիկ ոչ ճիշտ հայեցակետից են դիտում գործը: Ֆելիսե Վարինին ծնել է 1952 թւականին Լոքարնո քաղաքում եւ ապրում է Փարիզում:

ՄԵԻ ԽՈՈՈՉՆԵՐ՝ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԹԷ՛ ԵՐԵԿԱՎԱՅՈՒԹԻՒՆ

Արման Տ.Ստեփանեան

Մարդ արարածը միշտ էլ ցանկացել է հասկանալ բնութեան գաղտնիքները: Նրան միշտ էլ հետաքրքրել են իր շրջապատը եւ այդ շրջապատում գոյութիւն ունեցող երեւոյթները: Մարդուն ամենահետաքրքրող երեւոյթներից մէկը տիեզերքն է եղել: Հազարաւոր տարիներ սրանից առաջ գիշերւայ երկինքը մարդու համար եղել է միաժամանակ թէ՛ խորհրդաւոր եւ թէ՛ օգտաւետ: Անապատներում չնուրբելու համար, թէկուզ մինչ այսօր էլ մարդուն օգնութեան է եկել տիեզերքը: Եւ հէնց դրա հա-

մար է, ինչ՝ չնայած գիտութեան տարբեր ծիւղերին, որոնք զարգացել են գրեթէ վերջին քանի հարիւրամեակներում, աստղագիտութեան սկիզբը կարելի է որոնել հազարաւոր տարիներ առաջ: Աստղերը եւ մոլորակները ուսումնասիրելով մարդը կարողացաւ ինչ-որ չափով առաջընթաց արձանագրել տիեզերքը ճանաչելու ուղղութեամբ: Դա առաւել եւս թափ ստացաւ այն ժամանակ, երբ ստեղծեցին հեռադիտակները: Այսպիսով դոյզն չափով բացայայտւեց առեղծւածային տիեզեր-

քի գաղտնիքները: Նոր աստղագիտութեան հիմնադիրներն են՝ Նիկոլաս Կոպերնիկը, Գալիլէն, Այզակ Նիւտոնը եւ շատ ուրիշներ: Աստղերի ուսումնասիրութիւնը շարունակելով, մարդուն հետաքրքրեց եւս մի ուրիշ ու շատ աւելի հիմնական հարց՝ ինչպէ՞ս է ստեղծւել մեր աշխարհը: Դա այն հարցն է, որ մինչ այսօր, գիտութեան մեծ նւաճումներով հանդերձ, մնացել է անպատասխան: Այս հարցն ուսումնասիրելու համար ստեղծեց մէկ այլ մասնագիտութիւն՝ տիեզերագիտութիւն: Այս

այսինքն ընդհանուր յարաբերականության տեսության յայտնագործումից մէկ տարի անց, գերմանացի գիտնական Կարլ Շուարտզշիլդը, Էյնշտեյնի տեսության հիման վրայ յայտնեց թէ՛ յարաբերականության տեսության հաւասարութիւնը վճռելով կարելի է եզրակացնել թէ մեր տիեզերքում գոյութիւն ունեն այնպիսի վայրեր, որոնց ձգողական ուժը այնքան մեծ է, որ ոչինչ, թէկուզ լոյսը, չի կարող այնտեղից դուրս փախչել: Դա ինքնին շատ ցնցող ու նոյնիսկ որոշ չափով սարսափելի յայտնութիւն էր: Դրանից շուրջ մի դար առաջ էլ մի շարք գիտնականներ ասել էին իրենց կարծիքը տիեզերքում շատ ուժեղ ձգողական դաշտով գոյութիւն ունեցող մասսաների մասին, սակայն ժամանակին դա շատ լուրջ չէր ընկալւել, առաւել եւս այն հիմնւած էր եղել հին նիւտոնեան ֆիզիկայի օրէնքների վրայ: Սակայն այս անգամ ամէն ինչ տարբեր էր, քանի որ Էյնշտեյնի տեսութիւնը համարում էր լրիւ եւ անթերի տեսութիւն, որը կարողացել էր բացատրել շատ երեւոյթներ: Իսկ այն փաստը, որ թէկուզ լոյսն էլ չէր կարող փախչել այդ վայրերից, դրանց գտնելը դարձնում էր անհնար: Նրանք անտեսանելի էին: Այս վայրերը կոչւեցին սեւ խոռոչներ (փոսեր): Դրանից երկար ժամանակ անց նրանք համարում էին ընդամենը ինչ-որ ոչ իրական մասսաներ, որը ընդամենը Էյնշտեյնի հաւասարութեան մաթեմատիկական հաշարկումների արդիւնքն էին: Սակայն տարիների ընթացքում աստիճանաբար այն իր կողմը գրաւեց բազմաթիւ գիտնականների ուշադրութիւնը: Շատ ֆիզիկոսներ եւ մաթեմատիկոսներ սկսեցին ուսումնասիրել թէ՛

թէ սեւ խոռոչները իսակապէս գոյութիւն ունենան, ապա ինչպէ՞ս են նրանք առաջանում: Ըստ ամենաընդունւած վարկածի, երբ որեւէ մասսիւ աստղ մօտենում է իր կեանքի աւարտին, եւ նրա ներքին էներգիան, որը պատճառ էր դառնում, որ այն լուսաւորի տիեզերքը, վերջանում է, հենց այդ պահից նրա մասսան սկսում է ինքն իր մէջ խտանալ, եւ այնքան է այս խտացումը շարունակւում, որով, ասես թէ, աստղի ամբողջ մասսան հաւաքւում է մի փոքր կետում, իսկ նրա լոյսը հանգչելով, այն դառնում է անտեսանելի: Այսպիսով այս վերին աստիճանի խիտ մասսան իր շրջապատում ստեղծում է մի աներեւակայելի ձգողական դաշտ, որը կարող է իր կողմը քաշել մօտակայ բոլոր երեւոյթներին: Այս տեսութեան վրայ հիմնւելով, առաջին անգամ 1939 թւականին ամերիկացի մեծ գիտնական Ռոբերտ Օպենհայմերը կարողացաւ տիեզերքում ինչ-որ մեռնող աստղի միջոցով փաստել թէ իսկապէս գոյութիւն ունեն սեւ խոռոչները: Թէ՛ ինչ է պատահում այն իրերի հետ, որոնք ներքաշւում են սեւ խոռոչների մէջ, ոչ ոք չգիտի: Այն տեսութիւնները, որոնցով կարողանում ենք բացատրել տիեզերքը, դա քլամտային մեխանիկան եւ ընդհանուր յարաբերականութիւնն են: Սակայն այս երկու տեսութիւններն էլ, որոնք համարւում են մարդու ամենամեծ գիտական ձեռքբերումները չեն կարողանում բացատրել թէ ինչ է կատարւում սեւ խոռոչներում:

Այդ օրերից մինչ այսօր անցել են երկար տարիներ, սակայն մինչ հիմա էլ դեռ մեր գիտութիւնը այս ամենահետաքրքիր եւ ամենախորհրդաւոր տիեզերական երեւոյթի մասին շատ քիչ բան է պարզել: Սեւ խոռոչները այսօր էլ համարւում են տիեզերագիտութեան հետազօտութեան ամենագրաւիչ բնագաւառներից մէկը:

գիտութիւնը սկիզբ է առել աշխարհի մեծ ֆիզիկոս Ալբերտ Էյնշտեյնի յայտնի ընդհանուր յարաբերականութեան տեսութիւնից յետոյ: Այս տեսութեամբ ձգողական ուժը բացարտւում է նորովի:

Equation

Այնուհետեւ այդ տեսութիւնը հիմք ընդունելով, տարբեր գիտնականներ սկսեցին ուսումնասիրել տիեզերքը: 1916 թւականին,

$$R_{\mu\nu} - \frac{1}{2}R g_{\mu\nu} + \Lambda g_{\mu\nu} = \frac{8\pi G}{c^4} T_{\mu\nu}$$

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱԽՄԱՏԻՍՏՆԵՐԻ ՓԱՅՆՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ ԵՆ

Արման Տ.Ստեփանյան

Բուլգարիայի Ալբենա քաղաքում կայանալիք մրցութիւններում Հայաստանի շախմատի ազգային հաւաքականի անդամ Վլադիմիր Յակոբեանը գերազանց հանդէս եկաւ՝ վաստակելով 7 միաւոր՝ 9-ից եւ կանգնելով առաջին տեղում: Յակոբեանից բացի՝ նա եւ իրենց շատ լաւ դրսեւորեցին միւս հայ շախմատիստները: Օլիմպիական չեմպիոն Տիգրան

Պետրոսեանը եւ միջազգային գրոսմայստեր Կարէն Գրիգորեանը գրաւեցին 3-րդ եւ 5-րդ տեղերը: Այսպիսով այս մրցութիւններից յետոյ Յակոբեանը վաստակեց 2701 միաւոր Շախմատի Միջազգային ֆեդրացիայի կողմից:

Վլադիմիր Յակոբեանը ծնւել է 1971-ի Դեկտեմբերի 7-ին Սովետական Ադրբեջանի մայրաքաղաքում՝ Բաքուում: Նա 1991 թւական

նից համարում է շախմատի գրոսմայստեր: Աւարտել է ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտը 1992-ին: Յակոբեանը, նախքան գրոսմայստերի կոչում ստանալը, մասնակցել է բազմաթիւ մրցութիւնների եւ շահել բազում յաղթանակներ: Դրանցից կարելի է նշել Աշխարհի՝ Արգենտինայի 1986-ի միմչեւ 16, Պուերտո Ռիկոյի 1989-ի միմչեւ 18 եւ Ռուսիայի 1991 թւականի միմչեւ 20 տարեկանների չեմպիոն: Ինչպէս նաեւ համամիութենական 5 մրցաշարերի՝ Կեդայմիա Լիտւա 1981, Բելցի Սոլդովա 1982, Տալին 1982, Բաքու 1984 եւ Սոչի 1986, միջազգային 3 մրցաշարերի՝ Նիշ (Հարաւսլաւիա 1990), Բուենոս Այրես 1991, Նիկշիչ Հարաւսլաւիա 1991՝ յաղթող: 1992-ին համաշխարհային օլիմպիական խաղերում, Հայաստանի հաւաքականի կազմում, դարձել է 3-րդ մրցանակակիր, 1995-ին՝ «Երեւան» ակումբի կազմում շախմատի ակումբային թիմերի Եւրոպայի չեմպիոնների գաւաթակիր, 1999-ին՝ աշխարհի շախմատի առաջնութեան երկրորդ մրցանակակիր: 1992, 2002 եւ 2004 թւականների աշխարհի թիմային առաջնութիւնների եռակի, 1997,

ՈՒԿՐԱԻՆԱ 2012-Ի 10,000 ՏՈՄՍԵՐԸ ՉԵՆ ՎԱՃԱՌԻՒՄ

Ուկրաինայում ֆուտբոլի Եվրոպայի 2012թ. առաջնության խաղերին չվաճառված է մնում 10,000 տոմս, այդ թվում Ֆրանսիայի եւ Անգլիայի հաւաքականների հանդիպմանը D խմբում, որը տեղի կունենայ Յունիսի 11-ին: Տեղեկատուօրինը հաստատել է ՈՒԵՖԱ-ի պաշտօնական ներկայացուցիչ Թոմաս Ջորդանօն, որն ընդգծել է, որ նշված թիւը չի գերազանցում վաճառված տոմսերի ընդհանուր քանակի մէկ տոկոսը: Ամէն դէպքում Ուկրաինայում կայանալիք խաղերի տոմսերի 99 տոկոսը՝ 1,4 մլն վաճառված է: Կարծում են, որ դա շատ լաւ ցուցանիշ է, - ասել է Ջորդանօն: EURO-2012-ի տոմսարկղերում դեռեւս կան տոմսեր նաեւ ֆրանսիացիների մասնակցութեամբ այլ խաղերին՝ Ուկրաինայի եւ Շվեդիայի հաւաքականների հետ: Այս մրցութիւնների կապակցութեամբ արտայայտել է ՈւԵՖԱ-ի նախագահ Միշէլ Պլատինին նշելով թէ՛ ով է EURO 2012-ի հաւանական յաղթողը: Նշելով ֆաւորիտներին. «Ես միշտ առանձնացնում եմ նրանց, ովքեր կարող են յաղթել մրցաշարում, եւ նրանց, ում դժուար է յաղթել: Առաջինների թւին ես կը դասէի Իսպանիային եւ Գերմանիային, իսկ երկրորդների՝ գրեթէ բոլոր մնացած թիւներին, որովհետեւ Դանիայի, Պորտուգալիայի, Իտալիայի եւ Ֆրանսիայի հետ խաղալը շատ դժուար

է: Պետք է յիշել Յունաստանի յաղթանակի մասին EURO 2004-ում», - խոստովանել է Պլատինին: Նրա կարծիքով՝ Իսպանիան մեծ փորձ ունի, իսկ Գերմանիան աւելի երիտասարդ եւ յաղթանակի ախորժակ ունեցող թիւ է. «Իսպանացիներն ուզում են պահպանել Եվրոպայի չեմպիոնի կոչումը՝ դրանով իսկ հաստատելով, որ ներկայ սերունդը արտակարգ է: Սակայն ոչ մի վստահութիւն չի կարող լինել, որ Իսպանիան արդէն վաղաժամ յաղթել է մրցաշարում»:

2001 եւ 2005 Եվրոպայի թիւային առաջնության բրոնզէ մեդալակիր: Յակոբեանը այն եզակի շախմատիստներից է, որ պարգեւատրուել է «Մովսէս Խորենացի»-ի մեդալով: Վաղիմիր Յակոբեանը 2011- թականի աշխարհի լաւագոյն շախմատի հաւաքականների չեմպիոնների մրցութիւններում ներկայ էր Հայաստանի շախմատի ազգային հաւաքականի կազմում եւ դարձաւ այդ մրցութիւնների ախոյեան: Հայաստանի եւ Ադրբեջանի խիստ լարւած խաղում այն պահին, երբ Հայաստանը մէկ միաւորով յետ էր Ադրբեջանի հաւաքականից, Վլադիմիր Յակոբեանը յաղթելով հակառակորդին թոյլ չտւեց, որ Հայաստանի հաւաքականը զիջի Ադրբեջանին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՍՏՆԻՆԵՐԻ ԶԻԴՈՅԻ ՀԱՄԱՔԱՎԱՆԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

Վրաստանի Ախմետա քաղաքում տեղի է ունեցել օլիմպիական խաղերի չեմպիոն Զուրաբ Զվիաղաուրի եւ նրա մարզիչ Վրաստանի վաստակաւոր մարզիչ Գուգուլի Աբրամաշվիլու անւան ծիւղոյի 3-րդ մրցաշարը 1996-98 եւ 1999-2001 թթ. ծնւած պատանիների միջեւ: Մրցաշարին մասնակցում էին թիւներ

Վրաստանից, Հայաստանից եւ Ադրբեջանից: Հայաստանի հաւաքականի կազմում յաղթողներ են դարձել Ռոբերտ Գաբրիէլեանը (60կգ), Դաւիթ Ղազարեանը (66կգ), Նաիրի Կարապետեանը (73կգ), Կառլէն Մելիքեանը (81կգ), Բորիս Շատուրեանը (50կգ) եւ Մեսրոպ Մխիթարեանը (42կգ):

6				1			
						8	7
	4				2		
		2				5	
	7		9		6		8
9				5			4
	2				8		6
1		3		2		9	
			7				4

	8		5				
						3	7
		4		6			
		3		4			5
	4		8		2	9	
7							6
					4	1	
9		5		7			3
	1		9				6

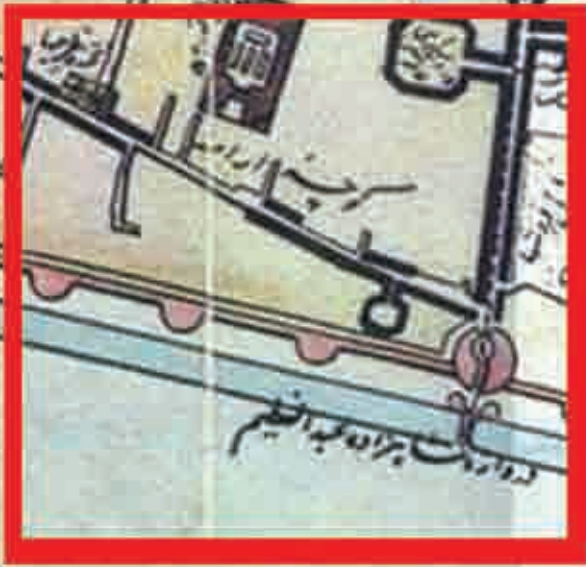
	6			2				1
9			3		4		2	
		7				5		
			6				3	
1		5						
				7				2
8					2			
		1		5		9		6
	7		9					8

1	խ	ա	է	ա	տ	ու	ր	կ	ե	ս	ա	ր	ա	ց	ի
2	ա	պ	ա	ր	օ	2		ի	ր	ա	ն		պ	ա	հ
3	է	ա	ր	ա	ն	ա	լ		կ	ր	ա	ք	ա	ր	
4	ա	կ	ի	ր		դ	ա	լ	ա	դ	ր	ա	կ	ա	ն
5	կ	ա	ք	ա	լ	ի	կ		թ		դ		ի	ս	կ
6	ի	ն		տ	ա	ր	ո	դ	ու	ն	ա	կ		ի	ա
7	ր	ու	ջ		բ		ն	ա	դ	ա	ր	ա	յ		ր
8	ն	մ	ա	ն		ծ	ի	ր	ա	լ		մ	ու	ս	ա
9	ե		ի	ա	կ	ա	կ	ա	յ	ե	լ		2	ա	հ
10	ր	ա		մ	ա	խ		բ	ի	լ	ա	ն		լ	ա
11		ն	ա		խ	ո	տ	ա	ն		զ	ա	տ		ն
12	ե	զ		խ	ա	դ	ո	դ		ի	ա	ց	ի	կ	
13	փ	ա	կ	ա	դ	ա	կ		զ	ա	ր	ի		ա	խ
14	ու	լ		կ	ա	կ	ա	զ	ու	մ		ս	ա	ր	ի
15	մ	ի	ջ	ի	ն		լ	ի	բ	ր	ե	տ	ի	ս	տ

Սու-Ռօ-Քու

1-9 թվերը տեղադրել հորիզոնական եւ ուղղահայեաց սիւնեակներում այնպես, որ ոչ մի թիւ չկրկնուի ոչ սիւնեակներում եւ ոչ էլ 3x3 տնակներում

Անցեալ համարի պատասխան

کوچه آرامنه در
جنوبی ترین نقطه تهران
عهد ناصری

دو هفته نامه
اجتماعی فرهنگی

هووس

شماره ۱۲۴، ۲۴ خرداد ۱۳۹۱
سال ششم

مصاحبه با واهه آرمن شاعر ایرانی-ارمنی

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهاروتیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان
شورای نویسندگان:

کارمن آذربان
لیا خاچکیان
گارون سرکیسیان
آرمینه ملیک ایسرائیلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشترک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰
۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hoos.com

وب سایت فارسی:

http://farsi.hoos.com

پست الکترونیکی:

hoos@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره
- ۳ دیدار هیلاری کلینتون از ارمنستان
تورج خسروی
- ۳ عفریت جنگ در قفقاز
بهرام امیراحمدیان
- ۴ بزرگ ترین دیاسپورای ارمنی جهان
مارینا اوساتچوا
- ۶ سومین جلد داستان های مثنوی به زبان ارمنی
- ۷ تاریخ مختصر اسکان ارمنه در تهران
محمد رسولی
- ۱۰ مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان
- ۱۳ مهاجرت؛ مهم ترین عامل مشکلات اقتصادی اجتماعی ارمنستان
رضا حیدری

بخش ارمنی

- ۲ خروج ارمنه از سوریه ادامه دارد
سیرانوش گئورگیان
- ۳ محاکمه دو تن برای دزدی موزه وانک
- ۴ بازتاب: اوپاما و کلمه جنوساید (نژادکشی)
کارمن آذربان
- ۶ نیروگاه هسته ای جدید در متسامور یا انرژی های جایگزین؟
آریس قازینیان

مصاحبه با واهه آرمن شاعر ایرانی-ارمنی

ر.ص.

- ۸ رویای شیرین در برابر واقعیت تلخ
- ۱۰ از تراس واهه
- ۱۱ چند شعر از دفتر باران بگیرد، می رویم
واهه آرمن
- ۱۲ تصویر کتاب ها

- ۱۵ سرزمین پدری آرا اُشاکان
- ۱۸ تخریب بخشی از بازار سرپوشیده ایروان
سیرانوش گئورگیان
- ۱۹ شانت باقرامیان به اخذ درجه دکترای فیزیک نائل شد
- ۲۰ معماری حیرت انگیز فلیسه وارینی
- ۲۲ علمی: حفرة های سیاه
آرمان در استپانیان
- ۲۴ ورزش
آرمان در استپانیان
- ۲۶ سرگرمی

دیدار هیلاری کلینتون از ارمنستان

تورج خسروی

این مذاکرات با امضاء پروتکل‌های همکاری دو کشور به پایان رسیده و امروز ترکیه با مطرح کردن پیش شرط‌ها از تصویب این سند خودداری می‌کند».

وزیر امور خارجه ایالات متحده آمریکا همچنین از نقض آتش بس از سوی نیروهای جمهوری آذربایجان در مرز با ارمنستان انتقاد و اشاره کرده است: «وی و رؤسای گروه مینسک مطمئن هستند که به کارگیری زور نمی‌تواند طریق حل و فصل مناقشه قره‌باغ باشد. این مناقشه باید فقط از طریق صلح حل گردد». وزیر امور خارجه ارمنستان نیز نقض آتش بس یاد شده را شدیداً محکوم و اعلام کرده است: «آذربایجان غیر از نقض روزانه قوانین آتش بس، سعی می‌کند با اقدامات خود به افزایش تشنج در مرز با ارمنستان کمک کند و چنین اقداماتی خطر جدی برای صلح و ثبات در منطقه می‌باشد».

اعتماد متقابل ابراز رضایت کرده و از نقش آمریکا در منطقه و کمک‌های این کشور طی بیست سال اخیر به ارمنستان قدردانی کرده است. وزیر امور خارجه ایالات متحده آمریکا نیز تأکید کرده است: «آمریکا از همکاری با ارمنستان خرسند است و به تقویت ارمنستان کمک خواهد کرد». هیلاری کلینتون ضمن مصاحبه مطبوعاتی مشترک با ادوارد نعلبندیان، وزیر امور خارجه ارمنستان، اعلام کرد: «ایالات متحده آمریکا علاقمند به عادی سازی روابط ارمنستان و ترکیه می‌باشد و از هر تلاشی جهت برقراری روابط دو کشور حمایت می‌کند و از طرفین درخواست تصویب پروتکل‌های همکاری بدون پیش شرط‌ها را دارد». وی همچنین تأکید کرده است: «روند عادی سازی روابط ارمنستان و ترکیه ربطی با روند مذاکرات حل بحران قره‌باغ ندارد». ادوارد نعلبندیان نیز به نوبه خود گفته است: «در حال حاضر ایروان و آنکارا پیرامون عادی سازی این روابط مذاکره نمی‌کنند».

هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه ایالات متحده آمریکا، از ۱۱ تا ۱۸ خرداد سفر به کشورهای دانمارک، نروژ، سوئد، ارمنستان، گرجستان، آذربایجان و ترکیه را در دستور کار خود قرار داده بود. در همین راستا وی بعد از سفر به کشورهای اسکانندیناوی (دانمارک، نروژ، سوئد) در تاریخ ۱۵ خرداد وارد ایروان شد. وی بعد از ارمنستان، از گرجستان، جمهوری آذربایجان و ترکیه نیز دیدار کرد.

طبق گزارش دفتر مطبوعاتی ریاست جمهوری ارمنستان، سرژ سارکسیان، رییس جمهور این کشور، در دیدار با هیلاری کلینتون تأکید کرد: «بعد از برقراری روابط دیپلماتیک میان ارمنستان و آمریکا در طی بیست سال پیش، اکنون این روابط با آهنگ‌های سریع رشد و گسترش یافته و در حال حاضر در سطح عالی قرار دارد». رییس جمهوری ارمنستان همچنین از نقش جامعه ارمنیان آمریکا در تقویت همکاری میان دو طرف بر پایه احترام و

عفریت جنگ در قفقاز

بهرام امیراحمدیان

از مکتبی برخوردار نیستند، خواستار نبرد و به دست آوردن سرزمین‌های از دست‌رفته خود و بازگشت به موطن خویش‌اند. نیروهای نظامی جمهوری آذربایجان از قدرت زیادی در برابر نیروهای ارمنستان برخوردار شده‌اند که در سایه درآمدهای نفتی از تجهیزات و امکانات کافی برای آغاز نبرد و بازگرداندن سرزمین‌های از دست‌رفته قره‌باغ بهره‌مند هستند که در صورت تقویت پشت جبهه و تقویت روحیه دفاع ملی و وحدت ملی، یاری حمله و به دست‌گیری دوباره کنترل قره‌باغ را دارند. این نیروها چندین برابر نیروهای ارمنی از قدرت، توان، تجهیزات، امکانات و تامین مالی برخوردارند.

اما پشت جبهه که جامعه غیرنظامی را تشکیل می‌دهد، مدت‌هاست که جبهه‌ها را فراموش کرده است. جو روانی موجود از آمادگی روحی نبرد برخوردار نیست و نمی‌تواند روحیه نبرد و دفاع را در بین جامعه و به‌ویژه نیروهای نظامی تقویت و پاسداری کند.

منبع: روزنامه شرق، ۱۷ خرداد ۱۳۹۱ (کوتاه شده)

استدلالاتی برای شکست مذاکرات دارند، در حالی که از می سال ۱۹۹۴ (حدود ۲۰ سال پیش‌تر) آتش‌بس گروه مینسک سازمان امنیت و همکاری در اروپا برقرار و پایدار است، نتایج ده‌ها بار دیدار مقامات دو کشور با میانجیگری کشورهای منطقه و فرمانطقه‌ای ره به جایی نبرده است.

جمهوری آذربایجان در داخل، مخالفانی برای آغاز یک درگیری همه‌جانبه در جبهه قره‌باغ دارد که از دو قطب متضاد اجتماع تشکیل می‌شود؛ طبقه تازه به دوران رسیده‌ای که از درآمدهای نفتی منتعم شده و ثروتمندان و تکنوکرات‌ها و دولت‌مردان را در بر می‌گیرد که وقوع جنگ را به نفع خود نمی‌دانند و نیک آگاه‌اند که آغاز جنگ، معادله را بر هم زده و مقام و جایگاه و ثروت آنان را به مخاطره خواهد انداخت. از سوی دیگر تهیدستان طبقه‌ای دیگرند که تمایلی به جنگ و مشارکت در جبهه را ندارند و بر این باورند که چیزی برای از دست دادن و به دست آوردن ندارند و نمی‌خواهند خود را به مخاطره بیندازند و خواهان ادامه وضع موجودند. از دیگر سو پناهندگان جنگی هستند که آنها هم برخی با جذب در جامعه شهری باکو و پیرامون، خواهان ادامه وضع موجودند و برخی دیگر که

آنچه در روزهای اخیر در مناطق مرزی جمهوری آذربایجان و ارمنستان روی داده، توجه جامعه جهانی را به خود جلب کرده است، زیرا این رویدادها همزمان است با دیدار هیلاری کلینتون وزیر خارجه آمریکا از منطقه. این رویدادها این پرسش را پیش می‌کشد که آیا دو کشور می‌توانند به سوی یک درگیری تمام‌عیار و به اعتباری به جنگ کشیده شوند؟ پاسخ دشوار است ولی در این شکی نیست که هیچ کدام از طرفین آمادگی یک درگیری تمام‌عیار را ندارند؛ ارمنستان بیشتر از نظر بودجه و تامین مالی جبهه‌ها و جمهوری آذربایجان از نظر ساختار داخلی جامعه؛ جامعه‌ای که در آن برخی تضادهای طبقاتی به این شک دامن می‌زند. تولید ناخالص داخلی ارمنستان ۱۰ برابر کمتر از جمهوری آذربایجان است و جمعیت این جمهوری سه برابر جمهوری ارمنستان. این نوع درگیری‌ها و کشیده شدن به نبردی فراگیر ارمنستان را از نظر مالی و جمهوری آذربایجان را از نظری دیگر فرسوده خواهد کرد. جمهوری آذربایجان گناه شکست در جنگ را بر گردن روسیه و دیگر کشورهای منطقه می‌اندازد و ارمنستان، جمهوری آذربایجان را به جنگ طلبی متهم می‌کند. هر کدام از دو طرف

بزرگ‌ترین دیاسپورای ارمنی جهان

دیاسپورای روسیه و علل پراکندگی آن

مارینا اوساتچوا

کلیسای سورپ خاچ در مسکو

است کسی بگوید دیاسپورای ارمنی پیش از بحران قره‌باغ در روسیه به وجود آمد، اما در واقع بعد از آن بود که حیات گرفت، و حتی به خاطر آن.

با موج اعتراضات و تلاش‌های خودانگیخته برای کمک به ارمنیان قره‌باغ، شکل‌های مختلف زندگی اجتماعی ارمنی بسط و گسترش یافت.

به اعتقاد لوری، ارمنی‌هایی که پیش از بحران قره‌باغ عضو جمع‌های قومی نبودند شروع به فعالیت و گردهمایی کردند و به اتفاقات ارمنستان علاقه‌مند شدند. به یک معنا، حوادث سوم‌گیت (Sumgait) آن‌ها را به یاد گذشته دردناک تاریخ ارمنستان می‌اندازد و در نتیجه وجدان قومی و اشتیاق آن‌ها را به همبستگی و تحکیم برمی‌انگیزد. در این دوران ارمنی‌ها در روسیه برای ایجاد نهادهای ارمنی می‌کوشیدند. از آن زمان زندگی اجتماعی ارمنی‌ها آغاز به گسترده شدن کرد. ارمنی‌ها دوره‌های زبان، کلاس‌های روزهای یک‌شنبه برای بچه‌ها و بزرگ‌ترها، و

زندگی اجتماعی ارمنی محدود بود به خانه فرهنگ ارمنستان شوروی که از نیمه دهه ۱۹۵۰ به بعد وجود داشته است. این مکان میزبان فعالیت‌های موسیقایی و رقص و کلوب تأثر ارمنی بود. خیلی از ارمنی‌های روسیه برای‌شان خوشایند نبود که به خود به عنوان دیاسپورا نگاه کنند. آن‌ها شهروندان یک موطن بودند؛ اتحاد جماهیر شوروی (لیباردیان - ۱۹۹۹). این نکته را لوری نیز یادآوری کرده است: با در نظر گرفتن جوامع ارمنی ساکن در شهرهای مختلف اتحاد جماهیر سابق، ارمنی‌ها معمولاً واژه دیاسپورا یا اسپورک را استفاده نمی‌کردند. شاید توضیحش این باشد که کشوری را که در آن زندگی می‌کردند «خارج» نمی‌دانستند (لوری - ۱۹۹۹).

رسانس زندگی اجتماعی ارمنی در مسکو و دیگر شهرهای روسیه در ۱۹۸۸ در پی پروستریکا و بحران قره‌باغ آغاز شد. اگر بخواهیم از زبان لیباردیان درباره دیاسپورای ارمنی به طور عمومی صحبت کنیم (خواه در روسیه یا هر جای دیگر): دیاسپورا قبل از نسل‌کشی ایجاد شد، اما توسط آن هم ادامه یافت (لیباردیان - ۱۹۹۹). ممکن

بعد از فروپاشی شوروی، تغییراتی ایجاد شد که بر ساختار دیاسپوراهای ملی در روسیه تأثیراتی گذاشت. دیاسپوراها الگوهای حضورشان را تغییر دادند و خود را با محیط در حال تغییر بعد از کمونیسم، مطابقت دادند. این تغییر خود را در روند گسترش و پاگرفتن این دیاسپورا نشان می‌دهد. در دوران شوروی با وجود آن که سیاست دولت بر از بین بردن تفاوت‌های ملیتی بود، افراد دیاسپورای ارمنی اغلب دل‌مشغولی حفظ فرهنگ و مذهب‌شان را داشتند در حالی که حالا منافع قانونی و سیاسی و اقتصادی است که بر آن تأکید روزافزون می‌شود. به نظر می‌رسد در همان دوره، دیاسپورا انسجام خود را نیز از دست داده و جامعه‌ای پراکنده و گوناگون شده است. تحلیل بیشتر این موضوع نیاز به این دارد که هر گونه رابطه بین تغییر منافع ارمنه دیاسپورا و پراکندگی دیاسپورا مشخص شود.

همان‌طور که دل‌باکیان در تحقیقی که بر جامعه ارمنی مسکو انجام داده اشاره می‌کند، در مورد ارمنی‌های دوران شوروی، زندگی اجتماعی وجود نداشته است (دل‌باکیان - ۱۹۹۸). همه

مدرسه‌های کمکی برپا کردند. نمازخانه و کلیسا ساختند، و روزنامه و مجله و کتاب چاپ کردند. به استناد دلباکیان امروز سی ارگان در مسکو در حال کارند (دلباکیان - ۱۹۹۸). ارمنی‌ها در تمام بخش‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی روسیه فعال هستند. مثلاً هم‌اکنون چهار ارمنی در استان دوما سمت معاونت دارند. یک ارمنی در مجلس سنا پست دارد و اخیراً دو یا سه ارمنی پست‌های هم‌رده نخست‌وزیری در روسیه دارند. ارمنی‌های زیادی در مشاغل مختلف مشغول کار هستند و خیلی از آن‌ها ارمنی حرف می‌زنند و به اندازه‌ی علاقه و ارتباطشان با ارمنستان، به روسیه علاقه‌مندند. حداقل هفت روزنامه ارمنی در روسیه چاپ می‌شود؛ بعضی به زبان ارمنی، بعضی روسی و بعضی هر دو. بیشتر آن‌ها محلی هستند اما تعدادی ماهنامه هم وجود دارند که در کل روسیه پخش سراسری دارند (باغداساریان - ۲۰۰۱). گرچه زندگی در دیاسپورا در حال حاضر فعال‌تر و متنوع‌تر از آنی‌ست که قبل از پروستریکا بود، هنوز دیاسپورای ارمنی در روسیه، پتانسیل سیاسی و سازمانی و اقتصادی خیلی قدرتمندی ندارد. گرچه مدارکی دال بر رشد اقتصادی و سازمانی، که حمایت‌های قابل توجه دیاسپورای غرب باعث شتاب آن شده است هم وجود دارد (پولوسکوا - ۱۹۹۸).

ارگان‌ها و واحدهای ارمنی در روسیه، با وجود گوناگونی و جدایی از یکدیگر، به عنوان امکانی برای گسترش روابط روسی - ارمنی در نظر گرفته می‌شوند. با این حال به نظر می‌رسد ارمنی‌ها در روسیه با وجود فعالیت و اعضای زیادشان، جامعه واحدی با مرزهای روشن، یک آگاهی جمعی، و استراتژی‌ها یا علائق گروهی خاص شکل نداده‌اند.

ضعف و پراکندگی دیاسپورای ارمنی در روسیه دلایل متعددی دارد.

اول این که یکدستی اجتماعی یا قومی - فرهنگی ندارد. دیاسپورای ارمنی در روسیه شامل موج‌های مختلفی‌ست که هر یک خصوصیات عجیب غریب خودش را دارد و حتی منزوی از دیگران سر می‌کند. موج اول، مهاجرینی بودند که پیش از پروستریکا به روسیه آمدند. برخی از این عده کاملاً جذب روسیه شده‌اند و خود را روس می‌دانند. به هر حال اغلب این مهاجرین قدیمی، هسته فعالیت‌های دیاسپورا را در جهت حفظ فرهنگ ملی، سنت‌ها، زبان، مذهب و افزایش ارتباط با موطن تاریخی‌شان تشکیل می‌دهند (پولوسکوا - ۱۹۹۸). اغلب ارمنی‌هایی که پیش از پروستریکا در روسیه مقیم شدند با

حوزه‌های اجتماعی - اقتصادی و قانونی وفق یافته‌اند. این گروه اغلب به عنوان طبقه روشنفکر معرفی می‌شوند. در این دسته‌ی اول مهاجرین روسیه، می‌توان نخبگان سیاسی زیادی را یافت. در مقابل، ارمنی‌هایی که پایان دهه هشتاد و ابتدای دهه نود به روسیه آمدند هنوز در تلاش برای حل و فصل مسأله شهروندی خود هستند. برای پیدا کردن کار مشکلات زیادی دارند و با مسائل اجتماعی و اقتصادی زیاد دیگری روبه‌رو هستند. این موج دوم مهاجرت با توجه به مشخصات قانونی و اجتماعی - اقتصادی، و جهت‌گیری‌های سیاسی و انگیزه‌های مهاجرت‌شان خیلی متنوع هستند (پولوسکوا - ۱۹۹۸). بیشتر آن‌ها بعد از زلزله ارمنستان در ۱۹۸۸، قتل‌عام در سوم‌گیت و دیگر شهرهای آذربایجان، و شروع جنگ در قره‌باغ کوهستانی به روسیه آمدند (کالموخامدوف - ۱۹۹۹). این موج بیشتر شامل اشخاصی‌ست که شهروندی، شغل و جای زندگی ندارند. متعاقباً مرکزی که توسط این گروه اداره می‌شوند، مانند مراکز راهنمایی انطباق با محیط جدید، که به امور سیاسی و فرهنگی - قومی رسیدگی می‌کنند چندان جدی نیستند.

در عین حال از میان همین مهاجرین دهه ۱۹۹۰ است که می‌توان افرادی را یافت که در روسیه ساختارهای تجاری و اقتصادی ایجاد کردند. این گروه «تازه‌از راه رسیده‌ها» بسیار متنوع

هستند. در میان آن‌ها می‌شود تاجران ثروتمند نخبه را یافت؛ صاحبان تجارت‌های متوسط و کوچک. در عوض در بین این دسته از مهاجرین است که می‌توان اشخاصی با وضعیت شغلی نامعلوم، بدون مکان زندگی، درگیر کارهای غیرقانونی و خلاف راهم یافت.

اعضای قدیمی دیاسپورای ارمنی روسیه به این تازه از راه رسیده‌ها بدبین هستند و آن‌ها را خلاف‌کارانی می‌دانند که کارهایشان بر دید مردم روسیه و مسؤولین آن نسبت به قفقاز و نژاد قفقاز شمالی تأثیر منفی می‌گذارد.

جدایی ارمنی‌هایی که از ارمنستان آمده‌اند و ارمنی‌هایی که از آذربایجان آمده‌اند، گواه تنوع فرهنگی - قومی دیاسپورای ارمنی است. که تقصیر آن به گردن دولت ارمنی گذاشته می‌شود که نزاع ارمنی - آذربایجانی را شروع کرد. ارمنی‌هایی که از ارمنستان آمده‌اند آن یکی‌ها را حل شده در محیط می‌دانند (پولوسکوا - ۱۹۹۸).

ادامه‌ی این مطلب در شماره آینده به دیگر دلابیل پراکندگی دیاسپورای ارمنی روسیه می‌پردازد.

ترجمه: نسیم نجفی

آیا جمعیت ارمنه روسیه بیش از جمعیت ارمنستان است؟

بر اساس سرشماری جمهوری فدرال روسیه در سال ۲۰۰۲، حدود ۱ میلیون و ۱۳۰ هزار ارمنی در این کشور زندگی می‌کنند. به احتمال بسیار زیاد در این سرشماری کارگران موقتی که دارای گذرنامه روسی نیستند به حساب نیامده‌اند. و با گذشت نزدیک ده سال، اکنون جمعیت ارمنه در روسیه بنا به تخمین‌های گوناگون نزدیک ۲ میلیون و ۹۰۰ هزار نفر برآورد می‌شود. در هر صورت، ارمنه روسیه بزرگترین جامعه ارمنه را در خارج از ارمنستان تشکیل می‌دهند. ارمنه در نقاط گوناگون کشور پهناور روسیه ساکن هستند، از مسکو گرفته تا سن پترزبورگ، کراسنودار کرای در قفقاز شمالی و ولادی‌وستک در منتهایلیه شرقی کشور. بنابر برخی از تخمین‌ها جمعیت ارمنه روسیه بیش از جمعیت خود ارمنستان است.

جمعیت ارمنه در برخی مناطق گوناگون روسیه برابر سرشماری سال ۲۰۰۲ از این قرار است:

استان کراسنودار (در شمال قفقاز و ساحل دریای سیاه): ۲۷۴ هزار نفر

استان استاوروپل (در شمال قفقاز و در شرق کراسنودار): ۱۴۹ هزار نفر شهر مسکو: ۱۲۴ هزار

نفر، سن پترزبورگ: ۱۹ هزار نفر

توسط رای زنی فرهنگی ایران در ارمنستان منتشر شد سومین جلد داستان‌های مثنوی به زبان ارمنی

بنویسم، به این امید که برای همگان قابل فهم، مفید و خوش آیند باشد.

محمدی اشتهاردی از شش دفتر، گزیده‌ای را تهیه کرده و آن را به طور خلاصه در چهار جلد با عنوان داستان‌های مثنوی با نثری ساده و قابل فهم برای همگان نوشته است. طبق نوشته وی مثنوی معنوی شامل ۶۴۷ داستان است و این چهار جلد شامل ۲۳۰ داستان برگزیده است.

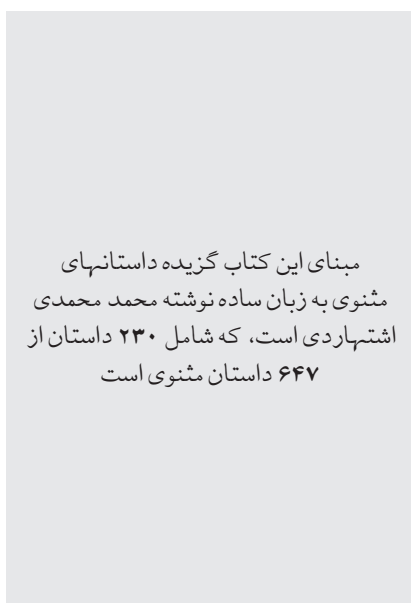
جلد سوم داستان‌های مثنوی از ۵۵ داستان تشکیل شده که با در نظر گرفتن اهمیت و سرشت مثنوی معنوی به عنوان اثری ادبی و نیز دیدگاه‌های دینی فلسفی مولوی که در لفاف ابیات وجود دارد ترجمه و ارائه آن به کتاب‌خوانان ارمنی را کاری پر مسؤلیت می‌دانیم. به ویژه این که نویسنده در

هدیه‌ای ماندگار از گنجینه ادبیات ایران دریافت خواهد کرد.

خانم اما بگی جانیان مترجم کتاب در مقدمه مترجم می‌نویسد: محتوای مثنوی معنوی، اغلب تفسیر ادبی - عرفانی قصه‌ها و داستان‌های قرآن است و بنابراین درک بهتر آن بدون اطلاعات کافی از قرآن بسیار مشکل است. از این نظر کار محمد محمدی اشتهاردی (۲۰۰۶-۱۹۴۵) که خالق حدود ۲۵۰ کتاب در زمینه دینی - فلسفی است بسیار با ارزش و قابل تقدیر است، زیرا با چهار جلدی که او از مثنوی به صورت نثر ساده نوشته، خواننده می‌تواند با این اثر شاعر پر نبوغ ایرانی آشنا شود. در این مورد خود اشتهاردی می‌نویسد: سال‌های متمادی رابطه‌ای پر احساس

جلد سوم داستان‌های مثنوی در ایران به زبان ارمنی ترجمه و چاپ شد. ترجمه این کتاب را خانم اما بگی جانیان به عهده گرفته بودند. جلد اول و دوم داستان‌های مثنوی به مناسبت هشتادمین سالگرد تولد مولانا جلال‌الدین محمد (مولوی)، در سال ۱۳۸۶ توسط رای زنی فرهنگی ترجمه و چاپ شده بود. ترجمه جلد اول را ادوارد حق وریان و جلد دوم را خانم اما آکساندری به ارمنی انجام داده بودند.

آقای لئون آنانیان، رئیس کانون نویسندگان ارمنستان، در مقدمه ترجمه کتاب چنین نوشته است: خانم اما بگی جانیان با موفقیت داستان‌ها را به زبانی زیبا و سلیس به ارمنی ترجمه کرده است. بخش‌های شعری آن نیز با تأیید متخصصان

هر یک از داستان‌ها بخشی از اشعار مثنوی را هم گنجانده است.

با مولوی و مثنوی داشته‌ام. داستان‌های آن چه از لحاظ باطن و چه ظاهر، تأثیری فوق‌العاده بر روح و ماهیت من برجای می‌گذاشت. به همین جهت تصمیم گرفتم گزیده‌ای از داستان‌های عرفانی مثنوی را به طور خلاصه به صورت نثری ساده

آهنگ، ریتم و وزن را حفظ کرده است و این موفقیتی قابل توجه است. اما بگی جانیان کاری پر مسؤلیت تقبل کرده است و باید تأکید کنیم این مسؤلیت را به نحو احسن و در سطحی بالا انجام داده است، به این ترتیب کتاب‌خوان ارمنی

تاریخ مختصر اسکان ارمنه در شهر تهران

محمد رسولی

کلیسای سورپ میناس در ده ونک ساخته شده در سال ۱۸۵۲ میلادی

اکثر ارمنی‌هایی که در تهران سکونت دارند در این دو محله می‌نشینند. تراکم فعلی جمعیت ارمنه در محلات مجیدیه، وحیدیه، زرکش و نارمک پیامد همین موج مهاجرتی بود.

از همان ابتدا لازم بود مؤسسات و نهادهایی شکل بگیرد که پاسخ‌گوی نیازهای فرهنگی جامعه ارمنی باشند. از جمله، برای آشنایی و آموزش ادبیات و خط ارمنی دانش‌آموزان ارمنی و امکان تحصیل آن‌ها به زبان مادری، مدارس در این محلات بنیان نهاده شد. نظیر طوماسیان، تونیان، سوقومینیان، آریامیان (نارمک و مجیدیه)، ساهاکیان (حشمتیه) و همچنین باشگاه‌های فرهنگی و ورزشی نظیر رافی، سپیان و غیره. به این ترتیب ارمنی‌ها پس از سال‌ها تلاش توانستند به زندگی خود سروسامان بدهند. در بهجت آباد در سال ۱۹۴۸م. مدرسه نرسیسیان به همت گروهی از اهالی در جهت مشغول کردن بچه‌های بیکار و آواره در کوچه‌ها تأسیس شد. هر چند در اوت ۱۹۵۵م. این محله، به دستور شهرداری تخریب شد و اهالی آن به مناطق دیگر شهر تغییر مکان دادند.

روند مهاجرت‌ها که به دلیل مشکلات فراوان متوقف شده بود بار دیگر از سال ۱۹۴۷م. از سر گرفته شد. در دهه ۱۹۵۰م. چند صد خانواده

ونک در شمال غرب تهران بود. روستایی‌های این ناحیه از چهارمحال و بختیاری به این روستا آمده بودند و در اراضی ونک به کشت و زرع می‌پرداختند. از دیگر روستاها می‌توان به خردون، بوم‌هن، ده لشکرک، تالو، گلدونک، حسن آباد، قلحک، داوودیه، منصور آباد و دروس اشاره کرد.

البته در کنار سیر طبیعی مهاجرت ارمنی‌ها به تهران، عوامل دیگری هم بود که باعث شد ارمنی‌ها تعدادشان در تهران بیش‌تر شود. پس از پایان جنگ جهانی دوم بنا به پیشنهاد دولت ارمنستان و تصمیم دولت اتحاد جماهیر شوروی در نوامبر سال ۱۹۴۵ مهاجرت ارمنی‌ها از نقاط مختلف دنیا به ارمنستان مجاز شد. تعداد بالغ بر ۵۰ هزار نفر در چند موج مهاجرتی به ارمنستان مهاجرت کردند که از این رقم بیش از ۲۰ هزار نفر از ایران بودند. روند مهاجرت ارمنی‌ها به سرزمین مادری‌شان با مشکلات فراوانی مانند خانه و محل اسکان و نظایر آن مواجه شد و به این ترتیب روند مهاجرت متوقف شد. امور مربوط به مهاجرت توسط نمایندگان ویژه دولت ارمنستان و در برخی کشورها هم از طریق سفارت شوروی انجام می‌شد. به این منظور، در ۳۱ مارس ۱۹۴۶، کمیته مرکزی کمک به مهاجران ارمنی ایران در تهران تشکیل شد. این کمیته از آن به بعد مسؤول اصلی امور مربوط به مهاجرت ارمنی‌ها از ایران با ارمنستان شد که با همکاری مردم محلی و ظرفیتش را پیش می‌برد. در این سال‌ها عده‌ای کثیر از ارمنی‌ها به ویژه روستاییان برای مهاجرت نام‌نویسی کردند و تعداد روستاییان ارمنی به تنهایی بالغ بر ۳۰ هزار نفر بود. در این زمان به بسیاری از روستایی‌ها گفته شده بود در رابطه با روند مهاجرت هنوز هم مشکلاتی وجود دارد و خانه و کاشانه خود را به فروش نرسانند، با این وجود مالیات‌های سنگین در نواحی روستایی صبر آن‌ها را لبریز کرده و باعث شده بود با شتاب برای رفتن آماده شوند. در نهایت، عده زیادی از گروه اخیر که از روستاهای بربرود، چپلاق، کزاز، کمره، چهارمحال و سلطان آباد و غیره موفق به مهاجرت نشده و در نواحی مختلف تهران شامل بهجت‌آباد، یوسف آباد، قزل قلعه، حشمتیه، مجیدیه، وحیدیه، زرکش و نارمک اقامت گزیدند. زلزله سال ۱۹۶۳ خرقان، نیز یکی دیگر از علل مهاجرت اجباری ارمنه به تهران بود که نتیجتاً جمعیت ارمنه تهران باز هم بیش‌تر شد.

سابقه حضور ارمنی‌ها در تهران به سال ۱۱۵۸ هجری قمری / ۱۷۵۰ میلادی برمی‌گردد. در آن وقت، ارمنی‌ها در دو منطقه ساکن شدند؛ برخی در حدود دروازه شاه عبدالعظیم و برخی دیگر در روستای دولاب. ارمنی‌هایی که در این زمان در تهران زندگی می‌کردند بایست اولین ارمنه این شهر باشند، که علت مهاجرت‌شان سخت‌گیری‌های نادرشاه بود که آن‌ها را وادار به مهاجرت از جلفا به تهران کرده بود.

در زمان سلطنت کریم‌خان زند (۱۷۶۸م.) ارمنیان تهران اولین کلیسای خود را با نام «سورپ باردوقیتموس مقدس در کوچه ارمنه (دویست متری بقعه سید اسماعیل و در نزدیکی چهارراه مولوی) بنا کردند.

در دوران قاجار تعدادی از ارمنی‌ها به دستور فتح‌علی‌شاه از جلفای اصفهان به تهران آمدند تا شیشه‌های قصر نوساز شاه را ببندازند. بعدها این ارمنیان که مورد لطف آغامحمدخان قرار گرفته بودند خانواده‌های خود را نیز به تهران می‌آوردند و در این شهر (دروازه شاه عبدالعظیم) ماندگار می‌شوند. آغامحمدخان همچنین در سال ۱۷۹۵م. اسرایی را از ارمنستان به تهران فرستاد و از قره‌باغ هم پنج خانوار ارمنی را به این‌جا مهاجرت و در منطقه دروازه قزوین اسکان داد. در این محله دو خانواده ارمنی اهل تفلیس به نام‌های هوسپیان و استپانیان زندگی می‌کردند.

بنابراین، در نخستین سال‌های سلطنت قاجار، ارمنی‌های تهران در دو ناحیه از شهر مستقر شده بودند؛ یک گروه در دروازه شاه عبدالعظیم و گروه دیگر در محله دروازه قزوین.

در نتیجه‌ی مهاجرت‌های فوق‌الذکر، ارمنی‌های دیگر مناطق ایران هم زمانی که دیدند زندگی در تهران برای هم‌وطنان‌شان آسایش و امنیت بیش‌تری به بار آورد بساط خود را از شهرها و روستاهای دیگر جمع کرده و به تهران کوچ کردند. به این صورت بود که ارمنی‌ها از شهرهای مختلف ایران از جمله تبریز، سلماس، جلفای اصفهان و نیز از خارج از ایران، از قفقاز و ترکیه عثمانی به سوی پایتخت سرازیر شدند. به این ترتیب، به جمعیت ارمنی‌های تهران افزوده شد طوری که در فاصله سال ۱۸۵۱م. تا آخر قرن نوزده، یعنی حدوداً چیزی کم‌تر از پنجاه سال، جمعیت ارمنه تهران چهار برابر می‌شود. این دسته از ارمنی‌ها علاوه بر تهران در روستاهای اطراف آن نیز ساکن شدند. از جمله این روستاها، روستای

تقاضای مهاجرت کردند. در دهه ۱۹۶۰ م. طبق توافقی که میان دو دولت ایران و شوروی بسته شد عده زیادی به ارمنستان شوروی رفته و تابع دائم همان جا شدند. در سال ۱۹۶۳ م. کار انتقال آنان آغاز شد، هر چند پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، در روند مهاجرت‌ها به شدت کاهش ایجاد شد. اکنون جمعیت ارمنه تهران عموماً در نواحی نارمک، زرکش، وحیدیه، مجیدیه، حشمتیه، تهران پارس، میرزای شیرازی، بهار، یوسف آباد، سنایی، جمهوری و ویلا آن اسکان یافتند.

منابع:

۱ و ۲. ادیک باغداساریان، نگاهی به تاریخ ارمنیان تهران، تهران، نشر احسان، (۱۳۸۰)

۳. جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی نهضت مهاجرت نسل جوان ارمنی‌های ایران به جمهوری ارمنستان (آنلاین ۱۳۹۰/۹/۷-رؤیت در ۱۳۹۱/۱/۱۰)، قابل دسترس در <http://anthropology.ir/node>

۴. انوشیک ملکی، نگاهی اجمالی بر حوزه انتخاباتی ارمنی‌ها در مجلس شورای اسلامی، فصل‌نامه پیمان، شماره ۵۴، زمستان ۱۹

۵. املیا ترسیسیانس، بررسی چند زبان‌گویی در شهر تهران، مجله نامه علوم اجتماعی، شماره هشتم، دی ۱۳۷۵

چپ: یکی از قدیمی‌ترین نقشه‌های تهران که در سال ۱۲۷۵ ه. ق. یعنی اواسط دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه که توسط موسیو کرشیش از استادان رشته مهندسی مدرسه دارالفنون و به کمک تعدادی از محصلان مدرسه تهیه شده است. کوچه ارمنه در نزدیکی منطقه بازار و دروازه شاه عبدالعظیم واقع شده و فاصله‌اش تا دروازه دولا، محل قبرستان سابق ارمنه تهران، چندان زیاد نیست. پایین: جزئی از نقشه که در آن کوچه ارمنه مشخص است

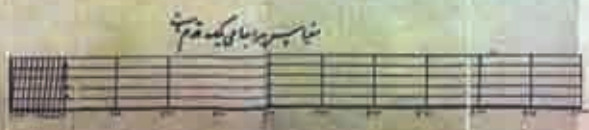

نقشه دارالخلافه تهران

این نقشه از تهران در زمان ناصرالدین شاه قاجار در سال ۱۲۸۵ خورشیدی (۱۸۶۷ میلادی) تهیه شده است. این نقشه یکی از قدیمی‌ترین نقشه‌های تهران است که به صورت رنگی درج شده است. در این نقشه، شهر تهران در یک نواحی مستطیل شکل قرار دارد که توسط دیوارهای محاصره شده است. در مرکز شهر، کاخ گلستان و سایر بناهای مهم دولتی دیده می‌شود. همچنین در این نقشه، مناطق مسکونی، باغچه‌ها و سایر جزئیات شهری به وضوح نشان داده شده است.

- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه
- حکومتخانه

مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان زمینه‌ساز رشد بازرگانی دو کشور

Հայաստանում Իրանցիների Ազատ Առևտրական Կենտրոն

جمهوری ارمنستان جزء کوچک‌ترین همسایه‌های ایران است که با چهار کشور ایران، ترکیه، گرجستان و آذربایجان مرز مشترک دارد اما مناسبات تجاری اش تنها با ایران و گرجستان قوی است. ارمنستان از شمال به گرجستان، از جنوب به دو کشور ایران و آذربایجان، و از غرب به ترکیه محدود می‌شود و علی‌رغم دور بودن این کشور از دریاها و اقیانوس‌ها، به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص این منطقه و پل ارتباطی بین اروپا و آسیا و داشتن منطقه‌ای ژئوپلیتیک و ژئو اکونومیک با موقعیت‌های فراوان برای تجارت و سرمایه‌گذاری و حمل و نقل و ترانزیت برای سایر کشورها، ارمنستان توانسته به یک منطقه تجاری و ارتباطی جهانی از طریق موقعیت خاص خود تبدیل شود. در این میان راه اندازی مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان، فرصت بسیار مناسبی برای دسترسی به شبکه توزیع وسیع محصولات ایرانی در بازار ارمنستان فراهم خواهد کرد و دست‌یابی تجار و سرمایه‌گذاران ایرانی به بازارهای هدف کشورهای منطقه آسیای میانه، روسیه و اروپای شرقی را آسان‌تر خواهد کرد.

معرفی مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان

شرکت مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان، با مدیریتی کاملاً ایرانی و با مجوزهای سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران تأسیس شده و آماده واگذاری سهام به بازرگانان، صادرکنندگان، تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران ایرانی است. این شرکت کاملاً انتفاعی بوده و می‌تواند در جهت توسعه اقتصاد ملی کشور مخصوصاً توسعه صادرات پایدار غیر نفتی و بازاریابی در کشورهای آسیای

اهداف و چشم‌انداز مرکز

هدف از تأسیس مرکز آزاد تجاری ایرانیان، ارائه و نمایشی چشم‌گیر از کلیه توانمندی‌های ممتاز خدمات فنی و مهندسی و کالاهای ایرانی است. مرکز آزاد تجاری ایرانیان به عنوان دروازه ورود به بازارهای جهانی به دنبال آن است که فرهنگ مصرف کالای باکیفیت ایرانی را توسعه دهد. در این مرکز شرکت‌ها می‌توانند با حضور مستقیم خود

میانه، روسیه و اروپای شرقی نقش قابل توجهی ایفا کند. مرکز آزاد تجاری ایران در دو قطعه زمین جمعا به مساحت ۱۸۰۰۰ متر و که ساخت و ساز در حدود ۱۲۰۰۰ متر مربع شامل انبارها و بارانداز و ساختمان اداری دارد در نظر گرفته شده و موقعیت آن در یکی از مناسب‌ترین خیابان‌های اصلی شهر و متصل به جاده ایروان - ایران است.

نقش واسطه را حذف و از افزایش بی‌مورد قیمت کالا و خدمات جلوگیری کنند و ضمن عرضه کالاها و خدمات خود با قیمت مناسب، به صورت مستقیم با بازار عرضه و تقاضا آشنا شوند.

مشخصات اصلی مرکز آزاد تجاری

مجموعه‌ای که برای شرکت مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان در نظر گرفته شده شامل بخش‌های نمایشگاهی، خدمات فروشگاهی، امور ترخیص و گمرکی، خدمات بسته‌بندی مجدد، انبارهای سربوشیده و فضای باز، سردخانه‌های با دمای زیر و بالای صفر، امور تبلیغات، رستوران، نمازخانه و شبکه تلویزیونی IFTCA است.

مشخصات کلی واحدها

- ۱- محل نمایشگاه‌های دائمی جهت ارائه دستاوردهای ایران
- ۲- سوپرمارکت کالاهای ایرانی
- ۳- مغازه‌های تجاری
- ۴- انبار عمومی
- ۵- سردخانه عمومی
- ۶- نمازخانه، سرویس‌های عمومی و بهداشتی

۷- واحدهای اداری، سالن اجتماعات و کنفرانس و مهمان‌خانه

کاربری قسمت‌ها

- ۱- طبقه اول برای برگزاری دائمی نمایشگاه دستاوردهای ایران شامل دو طبقه به متراژ ۱۵۰۰ متر مربع در نظر گرفته شده، که هر هفته در اختیار یک استان از کشورمان قرار خواهد گرفت.
- ۲- سوپرمارکت کالاهای ایرانی به مساحت ۵۰۰ متر در طبقه اول ساختمان احداثی.
- ۳- تعداد ۲۴ باب مغازه احداثی واقع در بر اصلی خیابان آرساخ جهت برندهای معتبر ایرانی
- ۴- یک باب انبار عمومی دو طبقه به متراژ ۴۲۰۰ متر در ساختمان بتون آرمه برای نگهداری کالاهای تجار و مغازه‌داران و سوپرمارکت ایرانی
- ۵- یک واحد سردخانه عمومی زیر و بالای صفر، به متراژ ۵۰۰ متر در طبقه همکف ساختمان بتون آرمه برای نگهداری انواع خوراکی‌ها، میوه‌جات و انواع آبزیان برای اشخاص و تجار متقاضی
- ۶- بخش دیگری از طبقه همکف ساختمان موجود به میزان ۵۰۰ متر جهت نمازخانه و سرویس‌های

بهداشتی

۷- در طبقه سوم ساختمان، سالن اجتماعات، کنفرانس و مراسم و تشریفات در نظر گرفته شده تا از فضا خوب استفاده شود. همچنین بخشی به عنوان مهمان‌سرای ویژه مدیران برای اقامت‌های کوتاه‌مدت در نظر گرفته شده است.

بخش امور تبلیغات و روابط عمومی

طبق بررسی‌های عمل آمده، تمام تجار و صنعتگران ایرانی در ارمنستان و همچنین گروهی دیگر که در این مرکز تجاری خواهند بود نیاز به تبلیغات تلویزیونی خواهند داشت. هزینه تبلیغات تلویزیونی در ارمنستان در حال حاضر پایین است. برای تبلیغات کالاهای موجود در مرکز آزاد تجاری فعلاً توسط یکی از کانال‌های فعال ایروان طی یک قرارداد روزانه در چند نوبت به طور کامل کالاها و خدمات معرفی خواهد شد. پس از آن در نظر است که شبکه تلویزیون IFTCA و بولتن تخصصی آن راه اندازی شود. بدیهی است که شبکه مذکور دائماً در حال پخش تبلیغات مرکز آزاد تجاری و همچنین تبلیغات اختصاصی شرکت‌های ایرانی، و معرفی کالاهای موجود در

پایین ترین هزینه

۱۷- امکان برقراری ارتباط مستقیم و بی واسطه با طیف وسیعی از بازرگان، تجار و خریداران تراز اول کشور ارمنستان و کشورهای همسایه در قالب برگزاری کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌های تخصصی مرکز آزاد تجاری

معرفی برنامه‌ها و خدمات مرکز آزاد تجاری

- ایجاد مرکز نمایشگاه دائمی عرضه کالاها و خدمات فنی و مهندسی جمهوری اسلامی ایران در ارمنستان

- راه اندازی شبکه پخش کالاهای ایرانی در تمامی فروشگاه‌های معتبر و زنجیره‌ای ارمنستان

- ارائه خدمات مشاوره جهت اخذ تضمین‌های لازم، به تجار و صادرکنندگان ایرانی در ارتباط با معاملات خود با تجار ارمنستانی و سایر کشورهای آسیایه میانه

- ارائه تسهیلات گمرکی و خدمات ترخیص کالا به تجار ایرانی

- ارائه خدمات حمل و نقل و انبارداری به تجار ایرانی

- انجام تبلیغات وسیع در سطح ارمنستان و کشورهای همسایه در راستای معرفی مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان

- اطلاع رسانی به مصرف کنندگان، تجار و کسبه ارمنی در ارتباط با کالاهای وارد شده به مرکز آزاد تجاری

- شناسایی و تهیه اسناد و مدارک فنی مشارکت در طرح‌های بزرگ عمرانی و صنعتی در ارمنستان جهت ارائه به شرکت‌های توانمند صادر کننده خدمات فنی و مهندسی ایرانی حاضر در مرکز آزاد تجاری

- کالاهای وارد شده به انبارهای شرکت آزاد تجاری ایرانیان از هنگام ورود و تخلیه تا خروج کالاها در اختیار نماینده مستقر گمرک ارمنستان در مرکز آزاد تجاری خواهد بود و برای کمک به تجار و تولیدکنندگان ایرانی، عوارض پس از فروش کالاها گرفته خواهد شد.

یک خط اختصاصی ریلی موجود در محل مرکز آزاد تجاری

۶- عرضه مستقیم و اختصاصی کالاهای ایرانی در مدرن‌ترین و مجهزترین سوپرمارکت و فروشگاه‌های واقع در مرکز آزاد تجاری

۷- شبکه وسیع پخش، مختص کالاهای ایرانی در سراسر ارمنستان با تسهیلات ویژه

۸- حمایت و پشتیبانی کامل مقامات و سازمان‌های دولتی دو کشور جمهوری ارمنستان و جمهوری اسلامی ایران

۹- ارائه جدیدترین ابزارها و شیوه‌های تبلیغات هدفدار عمومی و اختصاصی کالاها و خدمات ایرانی در ارمنستان و کشورهای مجاور با پایین‌ترین هزینه ممکن

۱۰- حمایت‌ها و تسهیلات ویژه سازمان توسعه تجارت ایران در چارچوب ضوابط و آیین‌نامه‌های سازمان مذکور

۱۱- امکان به‌کارگیری آسان نیروهای انسانی تحصیل کرده و مجرب بومی و محلی با حقوق مناسب و ارزان

۱۲- ارائه خدمات رواند و بلیط رفت و آمد و تسهیلات ارزان اقامتی با بهترین شرایط، ویژه مشارکت‌کنندگان

۱۳- همکاری با آژانس توسعه ارمنستان برای رصد نمودن طرح‌ها و تهیه اسناد فنی مناقصات و ارائه به شرکت‌های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی توانمند حاضر در مرکز

۱۴- ارائه ویژه خدمات ثبت شرکت با مشارکت افراد محلی یا با مالکیت صد در صد ایرانی

۱۵- بهترین سیستم‌های ایمنی و حفاظتی و دوربین‌های مداربسته جهت تحت پوشش درآوردن کلیه فضاهای باز و بسته مرکز آزاد تجاری

۱۶- فراهم سازی امکانات و تسهیلات ایجاد مرکز تولیدکنندگان ایرانی در کم‌ترین زمان و

انبار آزاد تجاری و فروشگاه‌ها و سوپرمارکت خواهد بود. برای فضای خالی آن نیز تبلیغات صنعت توریست و گردشگری و جاذبه‌های کشور ایران پخش خواهد شد. این کانال تلویزیونی می‌تواند علاوه بر پخش تبلیغات در ارمنستان، سایر کشورهای منطقه را نیز پوشش دهد. مجله تخصصی IFTCA عنوان یکی از نشریات تخصصی تبلیغاتی کالاهای ایرانی و خدمات شرکت‌های فنی و مهندسی واقع در محل شرکت مرکز آزاد تجاری است که نمادی از یک مرکز اقتصادی موفق محسوب خواهد شد.

بخش ترخیص و گمرک

ساختمان اداری شامل واحدهای مدیریت و امور اداری، امور خدمات ترخیص و گمرکی کالاها، دفترهای نمایندگی گمرک، واحد ثبت سفارش ایرانیان و شعبه بانک و سایر بخش‌های مورد نیاز است که به جای ساختمان موجود و فرسوده قدیمی ساخته خواهد شد.

ویژگی‌ها و مزایای حضور در مرکز آزاد تجاری ایرانیان در ارمنستان

۱- دارای مدیریت ایرانی واحد، متعهد، مجرب و معتبر در سطوح بین‌المللی و پرسنل کارآموده و متخصص

۲- قرار داشتن در قلب بازار مصرف ارمنستان با فرهنگ نزدیک به ایرانیان

۳- نزدیک بودن به بازار پرمصرف گرجستان، روسیه و اروپای شرقی

۴- بهره‌مندی از بهترین و سریع‌ترین خدمات گمرکی، مالیاتی، حسابداری، مالی و بانکی از سوی کارشناسان خیره شرکت مرکز آزاد تجاری

۵- نزدیکی فاصله شهر ایروان با ایران و امکان استفاده از خدمات ویژه بزرگ‌ترین شبکه استاندارد حمل و نقل ریلی به طرف گرجستان و

مهاجرت؛ مهم ترین عامل مشکلات اقتصادی اجتماعی جمهوری ارمنستان

رضا حیدری*

دریاچه سوان در ۶۰ کیلومتری شمال شرقی ایروان

ترکیه سفر کرده‌اند که اگر فرض را بر این بدانیم که هر مسافر فقط ۲۰۰۰ دلار در مدت اقامت خود در کشور مذکور خرج کرده باشد پس رقمی خواهیم داشت معادل ۱/۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ دلار که معادل است با بخش مهمی از بودجه کشور ارمنستان.

آیا جاذبه‌های توریستی تفریحی در ارمنستان با توجه به نسبت وسعت خاک خود، کم‌تر از کشوری مانند ترکیه است؟ خیر. موضوع فقط وجود نداشتن زیرساخت مناسب برای جذب توریست است.

در ارمنستان بزرگ‌ترین دریاچه آب شیرین قفقاز به نام سوان را داریم که طول ۱۲۰ کیلومتری و عرض متوسط ۳۰ کیلومتری آن عظمت این نعمت خدادادی را بیشتر برای ما مشخص می‌کند و در نوع خود منحصر به فرد است. اما آیا به طور اصولی از آن بهره‌برداری شده؟ چه امکانات تفریحی سالمی برای صنعت توریسم آن کشور برنامه‌ریزی شده است؟ مگر تفاوت این ساحل با تمام زیبایی و مواهب خدادادی آن

مهم‌ترین عوامل بازدارنده این مهاجرت‌ها باشد، ولی تا چه اندازه به صورت جدی به بازسازی این ساختارها در جمهوری ارمنستان پرداخته شده؟

همه می‌دانیم که یکی از جاذبه‌های مهم کشور ارمنستان طبیعت بکر و دست‌نخورده و بناهای تاریخی و فرهنگ غنی آن است که می‌تواند گردشگران زیادی را از سرتاسر دنیا به آنجا بکشاند. اما تا چه اندازه به همین فقط یک مورد به صورت جدی پرداخته شده است؟ در این خصوص فقط همین بس که مکانیزمی صحیح و تعریف شده برای جذب توریست - اعم از تبلیغات جدی و هدفمند و ایجاد زیرساخت‌های جذب توریست - فراهم نیامده است. به طور مثال ما در فروردین سال ۹۰ شاهد بسته شدن مرز مشترک ایران و ارمنستان به صورت موقت بودیم که دلیل آن عدم امکانات جواب‌گویی و ظرفیت‌پذیری مناسب از گردشگران ایرانی از طرف دولت ارمنستان بود. این نشان دهنده فقدان امکانات لازم برای جذب توریست‌های مقطعی در آن کشور است.

شاید یک مقایسه ساده، عمق این ضعف را بیش‌تر نشان دهد. در همان مقطع زمانی فقط ۶۰۰ هزار مسافر از ایران برای استفاده از جاذبه‌های توریستی به کشور

شاید بتوان علت اصلی مشکلات اقتصادی و اجتماعی ارمنستان را، مهاجرت معکوس در این کشور دانست. از آنجایی که نظام اقتصادی ارمنستان سیستمی نسبتاً بسته و محدود است، هر گونه کمک ارامنه خارج از کشور و ارسال وجه به آن کشور، در گردش‌های مالی و بهبود سطح زندگی مردم ارمنستان تأثیر مستقیم دارد.

شاید کم‌تر کسی علت اصلی این مهاجرت‌ها را به درستی ریشه‌یابی و ارزیابی کرده باشد. درآمد نسبتاً محدود و سطح رفاه متوسط، اغلب ارامنه را به این کوچ اجباری می‌کشاند. در یکی از شماره‌های قبلی هویس خواندم که یکی از دلایل جرأت حمله به ارمنستان در سال ۱۹۱۵م. همین ضعیف شدن و کم شدن جمعیت ارامنه بوده است که خود جای بسی تأمل دارد. از طرف دیگر، انسان‌ها بنا به ذات کمال‌طلبی، به دنبال زندگی مرفه‌تر و مناسب‌تر هستند و شاید نتوان به مهاجرین خرده‌گرفت که با تمام علاقه به میهن و موطن‌شان به این مهاجرت‌ها تن می‌دهند. چه باید کرد؟

قطعاً بهبود شرایط و رشد اقتصادی و در پی آن رفاه و افزایش درآمد سرانه ملی می‌تواند یکی از

معبد گارنی

متعلق به دوران یونانی مابی

ساخته شده در سال ۷۷ پیش از میلاد

در ۳۲ کیلومتری ایروان

خلاصه مطرح شد و قطعاً جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی می‌تواند به بهبود این زیرساخت‌ها کمک کند. لذا یکی از مهم‌ترین عوامل جلوگیری از مهاجرت و کمک به بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور جمهوری ارمنستان، ایجاد زیرساخت‌های لازم در بخش توسعه صنعت توریسم است که در حال حاضر این امکان فراهم نشده است. امید است با تجدید نظر جدی و فراهم شدن شرایط بهبود اقتصادی روزی بتوانیم شاهد سرمایه‌گذاری و برگشت آرامنه از سراسر دنیا به موطن اصلی‌شان باشیم.

* دبیرکل اتاق بازرگانی مشترک ایران - ارمنستان

و از آن همه وسواس و دقت نظر محیط زیست ارمنستان در مورد آلودگی قفس‌ها شگفت زده شده بود!

یکی از خصیصه‌های این روش تولید ماهی، جمع‌آوری اتوماتیک فضولات آن و تولید کود است و از طرف دیگر قدرت خودپالانندگی آب دریاچه سوان مهم‌ترین عامل بازدارنده آلودگی احتمالی آن است. از دیگر مزایای این طرح، امکان ماهی‌گیری و صید تفریحی آن و ایجاد رستوران‌های مختلف جهت صرف و طبخ ماهی تازه و ارائه آن به توریست‌هاست و مازاد ماهی تولید شده برای صادرات به بازارهای روسیه و دیگر کشورهای هدف در نظر گرفته شده است.

دریاچه سوان موهبتی است که خداوند آن را برای جمهوری ارمنستان و مردم آن ارزانی داشته ولی آیا از آن نعمت صحیح استفاده شده است؟

در کنار این طرح احداث پارک‌های آبی و تفریحی برای خانواده‌ها، و ایجاد خط کشتیرانی مسافری توریستی هم در نظر گرفته شده بود که مانند کشور ترکیه می‌توانست مسافران زیادی را از شهر سوان برای بازدید از جاذبه‌های شهرهای اطراف دریاچه منتقل کند. در حال حاضر ظاهراً شهرهای اطراف دریاچه برای رسیدن به شهر سوان باید مسافت چندساعته و طولانی جاده‌ای را طی کنند ولی این طرح علاوه بر انتقال مسافرین و توریست‌ها می‌توانست به رونق و توسعه شهرهای اطراف دریاچه نیز کمکی شایان کند.

این یکی از ده‌ها مورد ایجاد زیرساخت‌های توسعه اقتصادی و جذب توریست است که به صورت

با سواحل جنوب ترکیه در چیست؟

خاطرم هست دو سال پیش یک شرکت ایرانی، طرحی جهت پرورش ماهی در قفس و صنایع جانبی آن در دریاچه سوان را با مطالعات انجام شده توسط استادان تراز اول دانشگاه‌های ایران در صنایع آبی‌پروری انجام داد. برآورد اولیه طرح نشان دهنده استعداد این کشور در پرورش ماهی در قفس بود. این برآورد به میزان ۱۰/۰۰۰ دستگاه قفس ۵۰ تنی و حجم تولیدی برابر با ۵۰۰/۰۰۰ تن ماهی از گونه‌های ایشخان و بومی آن دریاچه بود که می‌توانست اقتصاد ملی جمهوری ارمنستان را متحول سازد و جدای از ایجاد اشتغال به صورت مستقیم برای ۵۰/۰۰۰ نفر، هزاران فرصت شغلی غیر مستقیم و صادرات را برای آن کشور به ارمغان بیاورد.

ولی ظاهراً بعد از گذشت بیش از یک سال و نیم از ارائه طرح پیلوت دو دستگاه قفس، آن هم به صورت هدیه برای شناخت بیشتر کشور ارمنستان از این طرح اقتصادی، مجوزی برای آن صادر نشده است و آلودگی احتمالی قفس‌ها بهانه‌ای برای عدم پذیرش این طرح بوده که جای بسی تأمل و تأسف دارد. هم‌اکنون ۶۴ کشور در دنیا با این روش که جدیدترین روش تولید ماهی و کم هزینه‌ترین آن‌هاست بخشی از اقتصاد خود را مستحکم تر می‌کنند.

پس از چند وقت همان سرمایه‌گذار با کمال باناوری مشاهده کرده بود که بسیاری از فاضلاب‌های محلی و خانه‌های اطراف دریاچه به آن سرازیر می‌شود